

POSTNINA PLACANA V GOTOVINI

vigred

11★

ŽENSKI LIST

1933

Zbirajte nove naročnice,

Naročnice Vigredine priloge dobe to pot od uprave Vigredi mal božični dar. Priloga je tiskana na obeh straneh in ima zlasti na eni strani zelo lep družinski prt za božične praznike. Bordura je iz smrekovih vejic, na katerih so svečice, v kotih pa veliki smrekovi storži. Da bodo Vigrednice do božiča lahko izvršile ta prt, ga je uprava objavila že v novemberski številki. Upamo, da smo naročnicam s tem ustregli.

Za prihodnji letnik lahko povemo zopet nekoliko o pripravah. Povest pisatelja »Olgice« je že dovršena in čaka, da poroma med Vigredine čitateljice. Naslov ji je »Bela srca. Povest učiteljice Majde.« Vzeta je iz resničnega življenja in zato pisana tudi za resnično življenje. Boji, ki zagrinjajo učiteljico Majdo so taki, ki jih mora prestat skoro sleherno žensko srce. Razvoj povesti pa je sam v sebi tako samonikel, da ga v naprej niti nakazati ne moremo. In, če ob koncu zasledimo v povesti srečno družino, ki jo ožarja ljubezen in Bog, se nam zdi, da smo se izruvali iz mrzle vsakdanjosti, ter zaživimo zopet tiste čase, ko je mati bila središče družine in je z očetom skrbela za njo ter s to skrbjo vred za ves potek javnega življenja. Dosedanje naročnice naj skušajo v krog Vigrednic privabiti svoje prijateljice in znanke. Uprava in uredništvo jim bosta skušali njihovo zvestobo in požrtvovalnost poplačati z marsikaterim presenečenjem, o katerih pa moramo za enkrat še molčati. Prihodnjič izpregovorimo še o drugi povesti »Hiša v grapi«.

---

ker se novo leto 1934 bliža!

Vigred

LETO XI.

// V LJUBLJANI, 1. NOVEMBRA 1933

// STEV. 11

Magajna Bogomir:

Klara Legiševa.

(Nadaljevanje.)

XII.

Milan je spoznal, da je nemogoče res nemogoče. Pred pisarnami nekaterih podjetij je bilo tiho in prazno. Nihče ni tam čakal, da bi dobil dela. Uslužbenci so vpraševali s posmehom in pomilovanjem, iz katerega kraja sveta je prišel, da še upa na službo. »Vrni se tja, odkoder si prišel, kajti vsaj lahko boš upal v tisti deželi, pri nas pa so že nehali upati in nihče več ne trka na naša vrata.« Pred neko tvornico pa je zagledal kakih dvesto razcapanih ljudi, ki so stali v vrsti in strmeli sovražno drug v drugega. Po dolgem čakanju je prišel iz tvornice mlad gospod in počasi stopal mimo vrste. Ko je zagledal Milanovo še precej lepo obleko in njegove močne roke, se je ustavil in zadovoljno pokimal. Milan se mu je predstavil. Gospod ga je vprašal, če je Slovenec. Milan je pritrdil. Gospod se sedaj ni več menil zanj in je izbral iz vrste štiri druge. Ostali so se razkropili s hrupnim preklinjanjem.

Tok velikega mesta ga je nosil s seboj od skladišča do skladišča, od tvornice do tvornice, zavel ga je nekolikokrat v pristanišče, toda povsod je Milan z od jeze solznimi očmi spoznal, da ni njegovo telo vredno niti ene lire. Stotine obrazov je spoznal v nekaj dneh, toda vsi so bili mrki, srditi, ali pa žalostni, ti obrazi njegovih tovarišev, ki jih je srečaval za hip in na vsakem prečital glad v očeh. »Še nikoli niso bili sužnji tako poceni kot danes. Za liro dobiš škatljo sardin in dvanajest delavcev, delavce morda še ceneje. Za hleb kruha dobiš najlepšo deklico v starem mestu, ali pa morda tudi dve celo take, ki še nimajo tuberkuloze in so komaj prestale prvo spolno bolezen«, mu je pojasnila z grenkostjo Julči, ko ji je potožil o svojem brezuspešnem romanju po mestu. »Rekla sem ti, da ne išči, ker ne boš našel in ne trkaj, ker si ti ne bo odprlo v tem mestu. Rekla sem ti, da se vrni domov, kajti zate bo dobro; vse tiste pa, ki bomo ostali, čaka le prokletstvo najbednejših sužnjev. Povedala sem ti Klarin naslov. Obišči jo in objemi jo — potem pa se vrni in čakaj, da se vrne tudi ona — ona edina.«

»In če ti živiš, zakaj bi ne živel jaz«, jo je vprašal. »Kako to, da imaš ti dovolj denarja?« »Jaz sem naredila zelo dobro kupčijo. Gospod, ki me je kupil, je eden izmed najbogatejših pa tudi najdobrosrčnejših gospodov tega mesta. Zato je bogato poplačal življenje, ki ga je kupil. Nihče drugi

bi tako bogato ne plačal. Vidiš, zato mi je še ostalo nekaj denarja.« mu je pojašnjevala. »Pojdi pit z menoj, moj dragi prijatelj!«

Šla sta v kantino. Julči je hotela, da bi plačala vino ona, Milan je hotel, da bi plačal on.

»Tako se mi zdi, kot da sem doma. Na Veliki šmaren je bila veselica in rajši bi se fant ubil, kot da bi pustil dekletu plačati. Takrat je bil doma še moj Martin«, je govorila skoraj veselo. »Potem je šel seveda Martin po svetu in se izpremenil. Zunaj v svetu se vsak človek izpremeni. Tudi jaz sem se. Zelo rada bi se še enkrat vrnila domov, pa nimam nikogar, ki bi ga obiskala in ki bi mi stisnil roko kot sestri ali ljubici. Rada bi videla še enkrat tiste travnike in loke, po katerih sem prepevala, med tem ko smo dekleta za fanti razmetavale, sušile in grabile seno in otavo — pa tistih fantov bi ne bilo več in tudi travniki bi me ne spoznali. Šla bi k reki, po kateri sem včasih brodira z roko in se kopala po širokem viru v mesečini, ponoči, da bi me ne videl nihče drugi kot mesec in zvezde — toda tudi reka bi me več ne spoznala. V naši vasi ni še nikoli nobena ubila svojega otroka. Zunaj v svetu pa se marsikaj izpremeni. V tem mestu ubijajo matere svojega otroka vsak dan in nič ni greh, samo če ne izve sodnija. Danes pa, ko si ti tukaj, se mi zdi, kakor da sem doma in da je Veliki šmaren, čeprav je zima in je moja ulica vsa ledena. Le plačaj ti, Milan, za vino in včasih se spomni na Julči, takrat, ko boš zibal doma in bo sedela Klara pri oknu in te gledala. Pa ko boš obiral grozdje in ga spreminjal v vino, se tudi spomni mene! Ej, Milan, rada bi videla tvojega malega. Vzela bi ga v naročje in ga zibala — aj — aj — —aj — «

Milan je strmel v Julčine oči, ki so gorele vanj s široko razprtimi črnimi resicami. Julči se je zibala, kakor bi ujčkala otroka in potovala z dlanjo nad naročjem, kakor bi hotela božat otrokovo glavico. »Ali ni lep, kaj Milan, mali razigranček; in kako se smeje, z ročico sili k prsim in noč in dan bi rad pil, razigranček ta! Aj, aj, aj!« »Lepo znaš pripovedovati, Julči«, je rekel Milan in jo zamišljeno gledal. »Če bi mi bilo kdaj drugače v življenju, pridi na moj dom, kadarkoli hočeš. Pridi, kakor bi prišla na svoj dom!«

»Tam je zelen vrt in na tistem vrtu bi sedela jaz kakor kraljična in same rože bi cvetele okoli mene, veliki grmi vrtnic, tako da bi dehtelo po samih nebesih. Po drevesih bi prepevale senice in slavci. Na koncu vrta pa bi živel lep, lep fant, h kateremu ne bi smel nihče drugi kakor jaz.«

»Lepo pripoveduješ, Julči; tako, prav tako bi bilo. Pijva, Julči!«

»Toda plačala bom jaz, Milan! Ti imaš malo denarja, jaz ga pa imam še za mnogo, mnogo dni. In ti boš moral vrniti Kovaču.«

Vendar je plačal on in jo potem spremil do hiše, kjer je stanovala. V sobo je ni spremil, ni hotea, in če bi jo spremil, bi spoznal, kako cveto ledene rože na njenih oknih. Julči ni imela drv, da bi zakurila. In če bi jih imela, bi morda ne znala več zakuriti z njimi.

Kljub Julčinim besedam Milan še ni prenehal iskati službe. Vendar ni bilo v vsem tem iskanju skoraj nobenega upanja, ampak le neko medlo pričakovanje, da se bo vendarle zgodilo nekaj, kar bo speljalo vse na drugi tir. Taval in prezebal je po mrzlih ulicah, skozi katere je med hišami skoraj vedno žvižgala ledena burja. Ko je obhodil vse novo mesto, je začel iskati po trgovinah in po nočnih prostorih starega mesta, kjer pa je našel povsod toliko bede, da se ga je loteval strah radi vseh izmozganih in sestradanih obrazov, ki jih je videl. V zgodnjih večerih so izumrle ulice starega mesta, le tu in tam je kako samotno bitje, bolj podobno senci kot človeku, stegnilo roko proti njemu in ga krčevito zagrabilo za zapestje. Milan si še ni nikdar tako želel kot sedaj, da bi imel veliko denarja, da bi tekal po teh ulicah in metal denar v mračne veže, da bi vsaj za nekaj časa nasitil gladne oči, ki so zastrmele v vseh mračnih ulicah vanj. Skoraj vse te oči so bile oči Slovenk in Hrvatice s Krasa, iz Istre. Toda njegov denar je kopnel, čeprav je varčeval kolikor je mogel in prenočeval s hlapcem v hlevu, kamor ga je pripeljal Kovač. Končno je prenehal iskati tudi po starem mestu in hodil potem po glavnih ulicah, ne da bi še iskal za delom. Hodil je zato, da bi kje zagledal Klaro. Samo videti jo je hotel. Sklenil je, da je ne bo nagovoril, ampak se bo hitro skrtil v drugo ulico. Želja, da bi jo videl, pa je naraščala od ure do ure. Krenil je polagoma proti veliki vili, kjer je stanovala in od daleč iz gneče strmел na okna. Nekoč se je res prikazal na oknu obraz, Klarin obraz, minuto dolgo je strmел vanj, potem se je zopet zagrnila zavesa. Klara ga ni mogla zagledati. Stal je daleč v gneči. Njemu pa je to uro narasla želja, da bi jo videl od blizu, do brezmejnosti. S to željo pa je rastel srd na tistega, ki jo ima zaprto pri sebi in zakoprnel po tem, da bi planil v vilo in mu s pestmi stisnil vrat k steni. Na cesti pa ni srečal Klare nikjer, čeprav se mu je stokrat zazdelo, da mu gre nasproti. Ponovno je pohitel za kakim dekletom, toda ko je prišel v bližino, je spoznal zmoto in krenil v drugo ulico.

V nedeljo je povabil hlapca, pri katerem je prenočeval, v gostilno. Milan je imel skoraj še petdeset lir. Sklenil je posedeti s hlapcem uro v gostilni. Sedela pa sta v njej mnogo ur. Nekoliko vinjen je povedal hlapcu vso zgodbo o Klari. Hlapec se je spominjal od tistega dne, ko jo je pripeljal Kovač v mesto. »Tvoje dekle je lepše kot sedem angelov skupaj. Onemu, ki jo ima pri sebi, bi trebalo zaviti vrat«, je rekel hlapec. — »Jaz bi mu že zdavnaj zavil vrat, če bi bilo na kak drug način mogoče rešiti posestvo Klarinih staršev,« je potožil Milan. Hlapec sedaj ni vedel, kaj bi odgovoril in je le glasno preklinjal razmere, proti katerim si ni mogoče uspešno boriti. V Milanu pa je naraščala jeza od ure do ure. Končno je plačal in vstal. »Pojdem ga malo obiskat, naj bo kar hoče.« Hlapec je prikimal: »Prav imaš, le pojdi! Jaz te bom že skrtil potem, da te ne dobijo.«

Ko je vrtnar Pepo zagledal srditi Milanov obraz, ga ni hotel spustiti v vilo. Milan je zahteval, naj pokliče Klaro. »Odšla je z mladim gospodom

na deželo,« je pojasnil Pepo in hotel zakleniti vrata. Toda Milan mu ni verjel. Odrinil ga je od vrat in tekel čez vrt v vilo in navzgor po stopnicah, nad katerimi je obstal naenkrat pred dekletom, ki mu je stopilo nasproti ni se mu smehljala v pozdrav. Za hip se je zmedel, potem pa je zakričal: »Kje je Klara? Hočem vedeti, kje je.«

»Je odšla. Pridite jutri, o pridite jutri,« je zajecala Berta in strmela z nenadnim pogledom vanj. »Klarin zaročenec,« je vzkliknila Berta materi, ki je tudi pritekla radi krika na hodnik. »Jaz bom vašega sina ubil,« je zamrmral Milan in stekel v sobo pred seboj. Potem je tekal iz sobe v sobo, ne da bi kaj govoril. Ko se je vrnil, je hotel planiti Pepo vanj, toda Milan ga je zagrabil in vrgel ob steno. Pepo se je srdit dvignil, toda Milan ga je podrl na tla, ga pretepel in zavalil navzdol po stopnišču.

»Tecite po stražnika,« je kričala gospa preplašeni kuharici in služkinji. Berta se je sedaj smejala na vse grlo. »Prekrasno, Milan pridi jutri, ko bo brat doma.«

»Vi, ki imate sive lase in otroke, vi ste kupili Klaro, da bi naredili vlačugo iz nje. Sramujte se, vi, ki ste mati! Požrli ste v to mesto vse, kar smo imeli, pa vam ni dovolj in hočete priti še v našo kri, ki ste radi svoje kupčije manj vredni kot zadnja deklica v starem mestu. Počakajte tudi za vas še pride čas.«

Po teh besedah je stekel nazaj v mesto in dolgo taval po ulicah: »Z njim je odšla na deželo, z njim je odšla na deželo,« je ponavljal neprestano. »Sama je odšla z njim na deželo. Klara ni več Klara. Klara ne bo hotela več z menoj.« Šele sedaj se je spomnil, koliko lepote je videl po sobah, skozi katere je begal. »Tako lepo živi sedaj Klara, toda končno jo bodo pognali na cesto in bo prav taka kot one sence, ki sem jih srečaval. Stala bo sredi mračne ulice in stegovala roke proti neznancem in morda bo tudi ona vzkliknila umazano besedo, da bi se prikupila kupcu.« Neskončna grenkost mu je napolnila vse misli in z raskavim rokavom si je brisal oči. Ko se je naredila noč, se je brez vsake misli napotil v hlev, kjer je prenočeval. »Si ga,« ga je vprašal hlapec. »Ni ga bilo. Odšel je z njo na deželo. Še Julči obiščem — potem pa bom prosil na ladji za brezplačnega kurjača in se odpeljem v Aleksandrijo, kaj ne, da bo to najboljše?« Hlapec je mrmraje pokimal. Milan je splezal po lestvi in se zaril v seno. Pod odrom so hrskali konji. Nekaj pramenov petrolejke je prodiralo navzgor iz hleva. Hlapec je stopal med konji in jih gladil z razpokano dlanjo po vratovih. Vmes je prepeval otožno kraško popevko. Potem je ugasnil petrolejko in splezal tudi sam na senik: »Seveda, Milan, ko bi bili mi vsi kot eden, bi se že dalo kaj narediti. Tako pa res ni mogoče storiti skoraj ničesar. Jaz sem si včasih delal načrte, da bi si ustvaril dom. Svoji ljubici sem obljuboval najlepše stvari, ostal pa sem v tem hlevu in bom ostal, dokler me ne bodo izpregli in pognali od voza. Ljubica mi je odšla. In kaj naj bi z menoj, ko bi ji vendar ne mogel kupiti niti enega krila? Je že tako določeno, da hlapec ne sme imeti družine. Iz dneva v dan mora vleči svoj voz in če je kedaj

preveč utrujen, vzame gospodar bič in tepe z njim hlapca po duši, dokler se ne zvrne sredi ceste in obnemore. Potem ga izpreže in ga pusti tam, kjer je obležal, pa čeprav je takrat zima in mraz. Škoda le, da ne more potem prodati še njegove kože. Ali si zaspal, Milan!«

Milan je stiskal čelo v laket in ni odgovoril. Spodaj so hrskali konji in zdaj pa zdaj se je kateri spomnil, da je udaril s kopitom po tleh. Skozi špranje v strehi nad njima je enakomerno cvilila burja. Hlapec se je spomnil na tiste dni, ko je še imel ljubico. Nasmehnil se je in zaspal. In ko je spal, ni bilo nobenih sanj od nikoder.

(Konec prihodnjč.)

Sanda:

Očetovo romanje.

*Mimo zasneženih brd smo drveli.
Prečudne so vstajale sence iz njih
v zimske poljane,
v tihe in mrke globeli.*

*Skozi okna je zrl starčkov obraz.
V zarje zapadne je gledal zamišljen,
v sanjave obronke gorá,
v bridki, zasušnjeni Kras ...*

*Otroka so mu tam nekje ubili.
Edini je bil in kri njegovo so med sive skale razpršili.
Od takrat je mnogo, mnogo let ...
Nčteto dni z boljo prežetih
in tisoče noči v bridkostni sen zajetih:
da videl bi, kje kamen je nad njim razpet,
kje žalni borovci nad mrtvim sinom šelestijo ...*

*

*V zarje zapadne je starček gledal zamišljen,
med svoje trde dlani
in grudico zemlje med njimi ...*

*

*Potem pa je vroče, iskreno dejal:
— Grem k tebi, otrok, med kraško borovje
in grudico svobodno nesem s seboj.
V tihe planote jo bom razsejal,
v temne globeli, v sivo in mrko skalovje.
Tebe, ki bil si kri moje krvi
in vse tisoče borcev naj svoboda naša v vekove slavi!*

Spomin ob dnevu mrtvih.

Še veš? — V megli, ki so jo rezale drobne, ledene kaplje, je taval mestni avtobus ko velik pisan reklamni zaboj. Električna žarnica je motno razsvetljevala tuje, ko v težkih sponah trudne obraze. Utrujeval jih je žalosten spomin. Vsi so molčali. Pogled mi je tonil v mrak in misli so počivale ob dragih grobovih v daljni zemlji. Tuje mi je bilo ta večer mesto z vlažnimi ulicami, tuj si mi bil i ti, dasi si slonel ob moji rami in so tvoje oči iskale moje poglede. Vonj krizantem, ki je dehtel iz tvojega belega šopka, je dihal vame ko iz davnih, davnih spominov . . .

Peljala sva se k grobu tvoje stare mamice. Bila ti je mnogo; več ko vsi tvoji. V detinskih letih je tvoja drobna dušica prisluškovala njeni, vere, upanja in ljubezni polni, in je ob njej zorela. Njena gomila ti je postala svet kraj, kamor si poromal v svetlih trenutkih, da radostno pozdraviš njo, ki se trudno in tiho v ozki krsti smehlja tvojemu vzhičenju. V črnih dnevih dvomov in bridkosti si stopil k njej, da bi ti obrisala solzo, kakor jo je tolikokrat otroku. A njena roka je mrzla in negibno počivala, — le cvetje vrh groba je nagnilo glavico ko v sočutni tolažbi . . .

In romal si tudi v mrzlem jesenskem mraku, romal, kakor so romala vsa črno oblečena krdela v dom mrtvih, da poiščeš med grički tistega z belim kamenitim križem, ovenčanega z drobnimi vernodušnicami, da prižgeš lučke in prosiš: »Večna luč naj ji sveti . . . !«

Dušo so ti prepletale drage in otožne misli, v meni pa je bilo pusto in prazno. V meni je bila smrt. Ko zlovešči metulji so prhutali črni žalni traki v vijolčastih vencih, katerih je bil ves avtobus poln. Cvetje in svila in papir je šumel s čudnim brezbarvnim šumom. Spomnila sem se drsanja mehke krpe, s katero brišemo prah s slik nekdam nam dragih oseb . . .

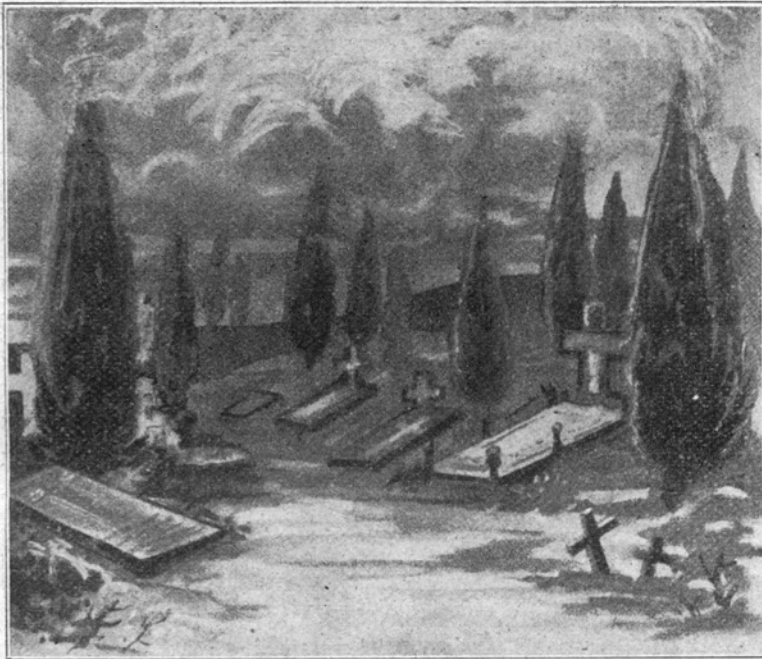
Kako majhni, revni smo! Pozdravljamo se, s toplim stiskom roke si zagotavljamo prijateljstvo, obupno plakamo ob odprti gomili, nekaj bežnih let — in spomin na tiste, ki so živeli med nami, blede . . . Treba je brisati prah s pozabljenih fotografij. In če se vzdiguje žalosten spomin, so srca trudna.

V duši so kljuvale misli; da bi se rodile v besede, bi bil sleherni zlog pelin.

Hripavo je zatrobila trobla, avtobus se je zazibal z globokimi nihaji in se ustavil.

Goste množice so tavale po poteh med grobovi. Lučice vsepovsod, duh krizantem se je izgubljal v težki megli. Dušeči se zvoki črnih trum so se zlili v šumljajoče mrmranje. In zopet je vstalo v srcu: »Še nekaj časa — morda dvajset, morda trideset, morda jedva leto še — in hodili bodo ob mojem grobu, zrli v napis, ovenčali kamen z belimi krizantemami, morda tudi s črnim umetnim cvetjem, prižgali bodo lučke ter zmolili par očenašev.

In mene ne bo ... Da bi vsaj moj spomin jim živel! Živel! Pa bo kakor zaprašena fotografija ...

Stopila sva k grobu. Med zvezdo rojstva in križem smrti: malo radosti, nekoliko vsakdanjega veselja; mnogo dela, mnogo truda, polno samoodpovedi, polno žrtev. In vendar ji je bilo lice vedro, pogled jasen, srce polno tolažbe in ljubezni.

V mraku so se izgubljali akordi žalostinke, ki jo je pel moški zbor. Kakor odmev otožnega, a upajočega vzdihla so priplavale besede: »Nad zvezdami ...« Meni pa so bila v tistem trenutku nebesa daleč, daleč in v planjavi mrtvih, sredi meglenega bleska mrtvaških svečic, ovita v žalostni vonj nagrobnih cvetk, sem si želela večne mladosti in večnega, vročega življenja tu, na naši trnjevi, a ljubljeni zemlji in solze onemoglega upora so mi zalile oči, ko me je mrzlo spoznanje dušilo z jeklenimi prsti: Danes si še tu. Čez nekaj let morda niti spomina ne bo ... Kako težka je morala biti starki zadnja ura! Vedela je, — saj v tolikih letih kanejo spoznanja v srce, — da se bodo kljub vročemu ihtenju njenih dragih kaj kmalu solze posušile, žalost v srcih se umaknila kipenju življenja ... Pogledala sem drobne, v kamen vklesane črke. Nekoliko so že izbrisane. Sonce, dež ...

Iz grenkih misli se mi je utrgalo vprašanje: »Kakšne so bile njene poslovine besede, njene poslednje misli?«

Začel si pripovedovati. Govoril si o njenih bojih, njeni skrbi, — ne zase, za te, za sestrice, za vse ... In tolažila nas je: naj ne žalujemo, prosila bo za nas, da bomo veseli, srečni ...

V vlažnem mraku se je izgubljal šepet tvoje govorce. Bilo mi je, ko da dihajo iz groba besede umirajoče. Nagnila sem glavo v teži spoznanja. Bilo me je sram samoljubnih misli. Kanilo je vame ko odrešenje. Strle so se težke vezi in bila sem sama na visoki gori blizu obličja božjega. »Ne zase, — za druge . . .« Dolga, dolga je pot, preden dozori misel, da ni le beseda, temveč življenje . . . Pred mano je še postaj brez konca . . .

A tisti večer je postalo srce voljno in mirno.

Molče sva se vračala skozi prerivajoče se gneče. Sami sta se našli najini roki ter se tesno in toplo oklepali druga druge. Autobus je nihal v mokri cesti kot ogromna pijana škatlja. Glas sopotnikov je postajal živahnejši, njih kretnje svobodnejše. V valu električnih žarnic so zasijale kričave reklame, pestra množica je hitela po polzkem pločniku. Midva sva bila sama sredi pisanega prehitevanja. Z nama je bilo čudežno razodetje in jasen mir.

Še več? . . . Redki so spomini svetih trenutkov; preko sivih cest vsakdanjosti in preko ostrih prepadov, ki trgajo dušo od duše, tvorijo mavričen most od srca do srca.

Jože Podslivniški:

Po strmi poti življenja.

(Prosto iz nemščine.)

Po vsej hiši so se še poznali sledovi žalne jutranje slovesnosti. Palme in oleandri so stali v veži; v družinski sobi je bilo pohištvo v neredu: črne zavese, tenčice, pohojene cvetice so ležale naokrog; težek vzduh po gorečih voščenkah, vencih in cipresah je napolnjeval hišo; vse je spominjalo na žalost in smrt.

V stranski sobi je sedela za mizo šestnajstletna Marija. Krasni kostanjevi lasje so se ji usipali po črni obleki. Drobnost glavico je pokrivala s snežnobelimi rokami in tiho ihtela . . .

Štirinajstletni Pavel je slonel ob oknu in zrl v modro nebo. Čez nekaj časa, ko so se mu pusušile solze na licu, je stopil k sestrici, ji položil roko okoli vratu in ji tiho prigovaljal: »Ne jokaj, Marija, mama bi lahko slišala! Nehaj jokati sestra!«

Iz sosednje sobe je bilo čuti pretrgano zdihovanje in tolažeči ženski glas.

Marija je dvignila počasi glavo pokonci in žalostno vzkliknila: »Uboga mama! Pavel, pred osmimi dnevi je bil oče še pri nas, sedaj ga pa že pokriva hladna zemlja. Meni se še vedno zdi, da je bila žalostna brzozavka vzrok očetove srčne kapi. Kaj se pa tebi zdi?«

Pavel je žalostno pokimal; na njegovem obličju so se zopet pojavili znaki žalosti.

»Oče je bil že dolgo bolan na srcu, toda grozovita novica ga je strla,« je dejal Pavel prisiljeno. »Mi smo sedaj revni, Marija, zelo revni!«

»Ah, kako bi bili vsi veseli, če bi bil naš dobri oče še v naši sredini!« je vzkliknila Marija; po njenih licih pa so se usule debele solze . . .

»Da, Marija, — potem bi bili mi srečni! Tudi mama bi ne bila bolna, sedaj pa je z eno nogo že v grobu.«

»In če izgubimo še našo Pavlo? Pavel, kaj bo potem z nami?«

»Pavlo?« ji je pretrgal bratec besedo. »Misliš, da nas bo res zapustila?«

»Prav gotovo, Pavel, saj ona vendar ne more drugače. Eno leto je že zaročena z Ivanom. Bala in vse potrebno je tudi že pripravljeno. Poroka je bila določena že za poletje. Ivan gotovo ne bo hotel dolgo več čakati, kvečjemu tako dolgo, da mine žalovanje.«

Pavel je povetil glavo, Marija pa si je zakrila obraz z rokami; nastala je smrtna tišina.

»Veš, Marija, kaj pomeni za nas: biti reven?« je pričel razlagati Pavel. »To pomeni, da nam bo vse prodano — ta ljuba hišica — in vse, kar smo dosedaj imenovali svojo lastnino. Poiskati si bomo morali stanovanje v revnejšem delu mesta, da bomo sploh mogli živeti od mamine pokojnine. Posli so že odpuščeni, ostala nam je še Pavla in tudi ona gre kmalu od hiše. Včeraj zvečer sem slišal, kaj je pripovedoval stric Julij Pavlinemu ženinu. Marija, nič več ne bom mogel hoditi v gimnazijo, postati bom moral pisar v kakem uradu ali pa prodajalniški vajenec. Rekel je tudi, da moraš ti . . .«

»Ne, tega ni mogel reči moji revni sestri, da naj grem v službo v sirotišnico in — in, da mama ne bo več ozdravela . . .«

Pavel je globoko vzdihnil in naslonil glavo na Marijino ramo. Kakor dva mlada, prestrašena goloba sta sedela v tesnem objemu. Za trenotek je zavladala v sobi popolna tišina.

»Marija, Pavel!« sta naenkrat zaslišala nežen ženski glas .

Na pragu sosednje sobe je stala Pavla, starejša sestra. Vsa je bila bleda in potrta. Njeno obličje je pričalo o globoki boli.

Otroka sta se prestrašila in skočila pokonci.

»Pavla, ljuba sestra, ne žaluj tako zelo! Ti boš zbolela in potem ostanemo čisto sami in zapuščeni!«

Marija se je oklenila z obema rokama okrog pasu in začela glasno jokati. Tudi Pavel se ni mogel ustavljati solzam.

Sestrici sta stali dolgo tesno objeti . . .

Prva se je oprostila Pavla. »Pojdita, otroka, sedaj nekoliko k mami, ker imam še veliko dela in je ne utegnem več kratkočasiti! Ostanita pri njej, saj se kmalu vrnem tudi jaz k njej!«

Pavla je ostala sama, sama z žalostjo do ljubega očeta in drage matere. Boleča skrb in strta sreča sta ji rezali srce. Vsa izmučena je sedla na stol, povetila glavo in začela razmišljati . . .

» . . . Potem smo mi popolnoma zapuščeni,« mi je rekla Marija. Te besede so se Pavli zarile globoko v srce.

Da — Pavla ne sme sedaj oditi, ne slediti svojemu srcu, ne novi sreči.

Vedno jasneje in razločneje je stopala Pavli pred oči strma pot življenja, na katero mora takoj stopiti. Ta pot je neizprosno zahtevala od nje, da žrtvuje svojo lastno srečo in veselje, o katerem je doslej vedno mislila in sanjala . . .

Že prejšnji večer se je bila odločila storiti, kar ji je velelo srce.

Ali naj zapusti bolno mater, ki je z eno nogo že v grobu? Ne! Ne bo sledila svojemu ženinu, ker jo mati nujno potrebuje. In prav tako Marija in Pavel, njen ljubljenec. Mar naj ostane zakopan njegov talent? In — da bi bil vse življenje pisar v kakem uradu? Ali naj zamori v sebi hrepenenje po vzvišenih idealih? — Ne, to se ne sme zgoditi!

Pavla je sklenila roke in šepetala: »Lastni sreči se hočem odreči; hočem jima nadomestiti očeta in mater in se zanje popolnoma žrtvovati . . .«

Vroč solze so ji zalile obličje, ko je nato pomislila na svojega zaročenca.

Kako bo zaročenec ta sklep sprejel? Pred eno uro mu je poslala pismo, katerega je pisala prejšnji večer s trepetajočim srcem pozno v noč in ga prosila, naj jo pozabi, ker so se spremenile razmere. Najtežje je stalo še pred njo. Vedela je, da bo žalosten in presenečen, da se ne bo zadovoljil s pismom ampak, da bo prišel kmalu k njej.

O, Bog, da bi ta težki udarec srečno prestala!

Ostati mora trdna, če prav bi hotel Ivan drugače. Dobro je spoznala svojo veliko nalogo in ji hoče slediti, četudi bi govorilo srce drugače.

Zvonec na vratih je zapel. Kmalu nato je prišla služkinja in sporočila: »Gospod dr. Ivan L. želi z vami govoriti.«

»Peljite ga v modro sobo in prižgite luč! Takoj pridem.«

Pavla se je zaman trudila, da bi ostala mirna. Srce ji je pričelo močnejše utripati. Nedopovedljiva tesnoba in strah sta napolnila njeno srce.

Zaupno je uprla pogled na križ, ki je visel na steni, potem pa je počasi odšla v modro sobo, kjer jo je pričakoval Ivan.

Dr. Ivan L. je slonel žalosten ob mizi. Ko je vstopila Pavla in stala pred njim v lepi žalni obleki, bleda in lepa, z izrazom neizrečene boli v črnih očeh — tedaj je vzklopela v Ivanu jeza in trpkost, katera je še vedno nadkriljevala ljubezen.

»Pavla, moje revno dete!« je Ivan bolešno vzkliknil in jo prijel za roko. »Reci mi, da ni in ne bo nikoli resnica, kar si pisala! Ne morem te pozabiti in zapustiti, kajti brez tebe mi ni mogoče živeti.«

Za trenutek je naslonila Pavla trudno glavo na njegovo ramo, potem pa se ga je s silo oprostila.

»Ne tako, Ivan! Mora tako biti in ostati, ne morem drugače!«

Povesila je glavo.

»Ivan, hudo mi je, ker ti povzročam bol, toda ne gre drugače. Midva se morava ločiti!«

»Ah, Pavla, saj ni tako hudo! Razmere se bodo že uredile. In pomisli, Pavla, dala si mi tudi besedo!«

»Ivan, besedo sedaj preklicujem! Saj sem ti vse natančno opisala. Ti veš, da nam bo banka požrla vse premoženje! Ne morem in ne smem drugače, Bog mi je priča. Kako bi mogla biti srečna, če bi zapustila moje drage v revščini in pomanjkanju, ko si vendar sami ne morejo pomagati.

Služkinja je začudena pogledala Pavlo. Smrtno bledo je bilo njen obličje in roke so se ji tresle. Kaj naj to pomeni? Zmajaje z glavo je služkinja odšla.

»Pomisli Ivan, mati je bolna, Marija in Pavel pa sta še otroka brez kruha!«

»Tvoja mati bo v bolnici dobro preskrbljena, Marija in Pavel pa bosta kje dobila službo.«

»Kljub temu ne morem in ne smem! Kako naj se zagovarjam pred mojim blagim očetom, če bi jih sedaj prepustila trdi usodi in si začela graditi lastno srečo?«

Ivan je smrtno pobledel, povесil glavo in molčal.

»Ivan, oprosti mi!« ga je pričela prositi s tresočim se glasom. »Pomisli na mojo sveto dolžnost!«

»Tvoja dolžnost? Ali nimaš napram meni nobene dolžnosti?«

»Pred vsemi drugimi je dolžnost do otrok in do bolne matere,« mu je mirno odvrnila. »Svojo odločitev sem ti že povedala, ker res ne morem drugače.«

»Torej, me nisi ljubila?« je razjarjen zavpil Ivan.

Pavla se je trpko nasmehnila in molčala. Začutila je, da jo zapuščajo moči, zato je mirno dejala: »Ivan, ločiva se brez jeze! Saj boš lahko našel kasneje novo srečo. Moje najboljše želje te bodo spremljale na tvoji življenjski poti. Oprosti mi, Ivan! — Z Bogom! —

Ivan se je stresel kot šiba na vodi. Stopil je k Pavli in jo prosil: »Pavla, naj ne bo to tvoja zadnja beseda, premisli se še ...«

»To je moja poslednja beseda!« mu je odločno in mirno odvrnila.

Nekaj časa jo je Ivan gledal in razmišljal, potem pa se je trpko nasmehal in stopil s povešeno glavo k vratom.

»Ivan!« je vzkliknila Pavla bolestno. »Ali nimaš nobene prijazne besede zame?«

Ni je poslušal. Hitro je izginil skozi vrata. Čez nekaj časa je slišala, da so močno zaškripala večna vrata in se zaprla.

Pavli je skoro zastalo srce, ker se je Ivan ločil z tako grozno jezo od nje. Vrgla se je na divan in bridko zajokala, zdaj vnovič in za lastno srečo.

Čez nekaj časa se je vrnila v sobo, kjer je ležala bolna mati. Pokleknila je k njeni postelji, naslonila glavo na rob postelje in ji govorila: »Mamica, sedaj ostanem vedno pri tebi. Moja pot se je danes za vedno ločila od Ivanove ...«

Bolnica je prišla njene mrzle roke in boječe spregovorila: »Pavla, ljubo dete, za nas se hočeš žrtvovati?«

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Beloglavec - Krajnc Draga:

Spoznanje.

*V bele krizanteme jesen je dahnila pozdrav.
Temne so ciprese ko v grozi zašumele
v vetru, ki privel iz sivih je daljav.
Zlato listje rahlo, rahlo pada ...
Težko od poletja in življenja je slovo ...
Zadnja roža belo v trnju cvete.*

*Cvete blede, cvete žalostno.
Saj prepozno jo poletje je rodilo —
v tužnih trnjih je odprla cvet ...
Sonca ni in sreča daleč, daleč ...
V mrzel in sovražen je vkovana svet.
Sapa ji ledena v lica dahne.
Roža bela nagne glavico, blede.
Lažje, slajše je umreti ko živeti,
kjer življenja ni.
Gledala sem sladke liste mrtve,*

v bele krizanteme zagrebla sem obraz,
v obupu jeznem grenko zaihtela:
a v mrzlem molku jeseni zamrl mi je glas.

Sanda:

Borovci šelestijo ...

Težka noč nad kraško zemljo,
zvezde ugasnile so.
Temni bori bridko pesem šelestijo ...
kam je žarno sonce šlo?
Za nevidna brda rožne zarje se potapljajo ...
Kam ste, besi, dneve bele zagrnili,
mar v prepade temne ste za vedno zvezde naše skrili?
Trpko grožnjo bori kraški šeleste ...

Na Bazovici polnoč brni ...
Bolestnomrk se jekla glas
razgrinja čez slovaško vas ...

Nekje na vzhodu se zora rodi.

Ana Galetova:

Spomini.

Kadar je zunaj tema,
kadar je noč brez zvezdâ
kakor nocoj,
spomini kot deca gredo za menoj.
Iz vseh deželâ se pričarajo,
z živimi prstki razparajo
črne teme
in si poiščejo pota v srce.

Eden po šmarnicah belih diši,
drugi ima kot plavica oči,
tretji se joka, četrti se smeje,
peti ročice na srcu si greje,
sedem jih poje o sedmih lepotah,
trinajsti je dete — rojeno v samotah,
in sto jih molči
in tisoč jih roma v srce iz noči.

Joj! Pojdite, deca, vam nimam kaj dati!
— Daj nam srce, saj si nam mati.

Hčere bežé . . .

(Nadalj.)

Čez nekaj dni je pisal Tine, da je umrla njegova mati. V žetvi se je pregrela, ploha jo je ujela, nenadoma je shirala. Koncem žalostnega pisma je pristavil, da mu je oče rekel, naj si poišče na zimo pametno nevesto. Prosil jo je, naj mu ostane zvesta.

IX.

Jesenski večer nad Podonavjem. Zaton je močno gorel, strahotni plameni so obliznili oblake, da so pregoreli v temnordečem sijaju. Nekaj trpečega se je porajalo z nočjo, zvezde dolgo niso mogle zagoreti. Tujina je postala strašna . . . Elevatorji so nehali sipati žito, v parnih mlinih so ugašali luči, redki čolni so se podali na Donavo.

Marjeta je ta večer prosila Ančko, naj jo spremi v mesto. Sprva sta se malo sprehajali in pogovarjali v vsakdanjih rečeh; spotoma sta stopili v tihotno cerkev in blažecem somraku poiskali utehe. Ančka ni mogla dolgo moliti, mislila je na Marjeto, ki je klečala poleg nje vsa skrušena in revna. Zdela se ji je poslednji čas tako nemirna, skoraj zdražljiva. Nekaj jo je razruvalo, njeno razboljeno telo je zgubljalo dekliško vitkost . . . Iz cerkve sta krenili v glavne ulice, po Aleksandrovi cesti na Donavski kej. V drevoredu sta se zakasnili. Sedli sta na klopico, da bi se odpočili. Na gredicah ni bilo nič več cvetočih rož, listje je rumenelo, kostanji so se postarali. Razdejanje je zevalo povsod. Nekje so hropele utrujene lokomotive, gladina Donave je temnela. Marjeta je postala nemirna, pozabila je skoraj, da sedi poleg nje Ančka in čaka, kdaj bo spregovorila. Toda ona ni mogla povedati tistega, kar jo je težilo. Saj ta trenotek še ne! Najrajše bi se podala nekam v puščobno daljavo ter romala vso dolgo noč. Končno je morala stisniti ustnice, predolgo se je premagovala. Hotela je vdano potožiti neznosno gorje, toda jok jo je posilil, med solzami je začela:

»Ančka, ne morem molčati, srce me preveč boli. Zvedela sem, da mi je postal Andrija nezvest ter pohaja poslednji čas v zloglasne hiše. Za nocoj sva bila dogovorjena, toda je nenadoma odpovedal sestanek. Bržkone pojde zopet tjakaj.«

Ančka je molčala in slutila. Marjeta ni nehala prositi, oklenila se je njenih ramen in je prosila:

»Bodi tako dobra, pojdi z menoj v ono ulico, ki je zaznamovana s črnim madežem. Gotovo ga srečava tamkaj, prepričati se moram, sicer mi počí v negotovosti srce. Nič se ne sramuj, saj naju nikdo ne pozna. Hitro bova stopili do konca in se vrnili, morda naletiva nanj.«

Ančka ni mogla odreči, molče se je podala za njo. Ulica je bila precej živahna, okna v kavarni so bila dvignjena, nad mizami so mrlele pisane luči. Gosli so jokale v ciganskih rokah in strastno zvene, vmes so prepevale ženske in udarjale ob bobniče. Moške družbe so se zgrinjale. Že sta

šli nekaj krati sem in tje, toda srečavali sta le tuje obraze . . . Iz ozke ulice od nabrežja se je zopet prismejala družba podčastnikov v belih jopičih, sablje so prešerno udarjale po gluhem tlaku. Vrsta prešernih veseljakov se je zdaj razpustila, pa se zopet strnila. Ančka in Marjeta sta se zaklonili v kot za ograjo in opazovali vojake. Kaj bi se moglo zgoditi? Vmes se je resnično nahajal Andrija, njen dobri Andrija, ki ji je nekoč obetal vso srečo. Družba se je zgubila v veži pod rdečo svetiljko.

»Moj Bog!« se je zrušila Marjeta in pritisnila glavo k zidu .

Ančka je poskusila dvigniti nesrečno rojakinjo, ki je drgetala po vsem životu. Ta je krčevito ihtela in si v boli zakrivala obraz:

»Zgubljena sem.«

»Kaj si toliko ženeš k srcu. Pametna bodi, ko bo prišel čas, si boš izbrala doma poštenega fanta. Saj se nam ni treba loviti za takimi ne vredneži.«

»Nikdar več, Ančka! Jaz sem nesrečna, jaz sem zavržena.«

»Potolaži se vendar, kaj se ti je pripetilo, ali si bolna . . .« je poizvedovala Ančka in se v negotovosti ozirala po ulici, če ju morda ne opazuje nezajeljena priča. Tedaj se je Marjeta nekoliko dvignila, prekrizala roki na prsih in skesano priznala:

»Grešila sem, mati sem postala!«

Ančka je odrevenela. Marjetino priznanje, bolj podobno samobtožbi kakor prošnji, jo je čisto zbegalo. Greh in pokora! Sedaj je razumela, zakaj si je pustila razpustiti nedeljsko obleko v pasu, da je ne bi izdala težka hoja. Reva je zatiskala oči pred grozno resnico, hotela je še za nekaj časa prikriti sramoto in potlačiti očitajočo vest. Kam sedaj? Sredi zloglasne ulice ne moreta ostati. Komaj je pregovorila nesrečno tovarišico, da jo je ubogala in se oprijela njene desnice. Počasi sta se vračali, brez pravih misli in namenov. Samo Bog je znal za Marjetino bolečino, pod njenim srcem je čakal otrok. Ančka ni vedela, ali naj molči, ali naj tolaži sirotno tovarišico, ali naj jo zapusti, da še nje ne bodo obrekovali . . . Kaj bodo porekli doma? Vse življenje se bodo ozirali za njo, se pomilovalno posmehovali in kazali na grešnico. Nikjer ne bo mogla skriti sramote in zatajiti nezakonskega otroka. Ko se bo prvikrat pokazala na Bregu, se bodo glave paroma stiskale, starke bodo jejsale:

»Tako mlada se je spridila.«

»Kakšna pregreha!«

»Nemarni svet.«

Ančka ni hotela očitati lahkomiselnosti. Nepoučena, skoraj otročja je šla z doma ter zabredla. Edina njena pregreha je bila, da je bila zdrava in lepa! Nikdo je ni opozoril, v kakšno nevarnost se podaja. Njen oče je šel pred davnimi leti v Ameriko, poslej se ni več oglasil. Ali ga je zasulo črno zlato, ali se je zgubil v barih . . . Mati seveda ni mogla vsem postlati mehkih pernic, morali so v svet. Kaplja rodne krvi se je zopet zgubila . . .

Večer pred vernimi dušami! Marjeta in Ančka sta se namenili v mesto; poslednji čas sta se nekoliko več družili, Marjeta je rabila opore. Na

videz se je nekoliko potolažila, delo je bolj voljno odpravljala, otrpnila je pod udarcem usode... Spotoma sta se zatekli v cerkev. Luči so bile našgane okoli mrtvaškega odra, sveče so boječe plapolale, duhovniki so molili za blagor rajnkih. Vse je bilo zagrnjeno v črnino, groza in žalost sta čemeli med ljudmi, altarji so se topili v črnem lesku. Marjeta je pala na kolena in sklonila obraz. Kje se zgubil beli žarek upanja v vstajenje in odpuščenje? Nič več sonca, nič več mika, tujina je postala odurna, Donava mrzla in zahrbtna, življenje neznosno. Kam naj se zateče, kje naj poišče rešitev? Oče naš...

Doma molijo rožni venec, doma cveto martinovke, tiste z drobnimi, belimi cvetovi. Nocoj se vračajo verne duše! Iz neskončnega pozabljenja jih bodo priklicali zvonovi na kraj miru in žalovanja. Dišalo bo po solzah, cipresah in odpuščanju. Odsvit oljčnih luči bo budil upanje, zvonovi bodo tolažili žalostne in potrte. Nocoj bo smrt povescila koščene dlani in prenehala kositi... Marjeta se je dvignila, v polsnu je šla, skoraj plavala skozi množice vernikov. Ančka ji je molče sledila, tudi na ulici nista govorili. Še so udarjali zvonovi in se trkali na orjaška, bronasta prsa, toda Marjeta

jih ni čula; čisto potrta in obupana se je vrnila domov. Kakor običajno sta se poslovili vrh stopnišča, Ančka je odšla v svojo sobico in jo zaklenila, kajti tovarišici sta že spali. Marjeta je za hip obstala in prisluhnila; vse je bilo pokojno, samo pod svojim srcem je čutila, da se je nekaj zganilo tako bolešno in proseče, kakor bi stegnil ubog otroček drobni ročici. Splazila se je nazaj na ulico in zašla k Donavi. Nekaj jo je klicalo tja na obrežje, kjer je šelestelo tanko trsje. Naslonila se je na ograjo; daleč iz stepe so se krali medli glasovi, v ozračju so plahutale nevidne peroti, verne duše so se vračale. Ozrla se je proti nebu, bleščeče zvezde so bile ostre in negibne, nebo brez utehe in toplega leska. Odrinila je leseno ograjo, nesla dlani k licu ... Nekaj jo je zopet stisnilo pod srcem, ali se je oglasila težka zavest, da konča svoje življenje brez pomoči v grehu, ali se je še enkrat zganilo spočeto bitje, ki bi bilo rojeno, pa mu ni bilo usojeno zagledati luči sveta! Planila je naprej, nad vodno gladino so se razdelili mrakovi, nekaj neskončnega se je odločilo. Zlokobno vodovje se je razgrnilo in použilo ubogo telo ...

(Konec prihodnjic.)

Beloglavec - Krajnc Draga:

O noči mrtvih.

Tik - tak ...

*Sekunde ko biseri črni polze,
ko sveža gomila cvetje dehti.*

*Nocoj je noč mrtvih. Sveče gore
rdeče in temno ko kri.*

*Ko zvon pogrebni zamolklo odmeva
kladiva udar: polnoč;*

v srebrni vazi cvetje bledeva ...

Mori ga dih pekoč?

*Ko duše trpeče tožni spomin
šepet diha vame:*

*»O reši, odrešime temnih globin,
o, misli name!*

*Le ure kratke me ljubi, ljubi,
kot sem vse življenje,*

*z iskreno molitvijo nocoj me poljubi,
da kane tolažba v trpljenje!«*

Tik - tak ...

Sekunde ko razbeljen svinec teže.

V besede jecljajoče

v vročicnem trepetu usta drhte:

»Oh, ni mi, saj ni mi mogoče ...
Ti onstran si tega, kar pravimo »čas« —
in v molitvi za te prepleta srce
mi drag, a tebi nekoč sovražen obraz ...«

*Kaj plameni drhte?
V smehu rezkem ihti jesen
v tišini noči;
odmev bolan v molku sten
se ko tožba lovi.*

*Tik-tak ...
Sekunde ko pesek v večnost beže ...
O, kruta časa je moč!
Neizplakanih solz je težko srce,
saj vendar: nocoj mrtvih je noč.*

Ing. cand. I. Lah:

O novem stanovanju.

(Nadaljevanje.)

Vsa današnja arhitektura, stavbarstvo v najširšem pomenu besede, ki sega od graditve velikih stanovanjskih palač, pa do najpreprostejše delavske hišice in ureditve najmanjšega kotička v našem stanovanju, si je osvojila kot glavno načelo zahtevo po smotrnosti in stvarnosti. Iz te pa izvira kot nujna posledica enostavnost v obliki in snovi ter cenenost z gospodarskega stališča. Kdor živi s časom, je moral priti do spoznanja, da so te zahteve nujnost časa in razmer, v katerih živimo. Miselnost današnjega človeka, ki se zopet vrača k preprostosti narave, nas je napotila k enostavnosti; sila vojne in njene posledice nas je gospodarsko potlačila k tlom; na novo se razvijajoča vsestranska kriza pa nas je prisilila k skrajni varčnosti. Vse to pa je zahtevalo čim stvarnejšega oblikovanja vseh tehničnih stvaritev. Ta smotrnost se naj izraža tako v zunanjih oblikah novih stavb, kakor tudi v razdelitvi stanovanjskih prostorov in njih opreme.

Stanovanjski prostori so se v svojem številu in izmerah zmanjšali na najmanjše potrebne mere, prejšnje nakopičeno pohištvo je kot nepotrebno odpadlo. Tako najdemo v novih stanovanjih le najnujnejše glavne prostore: spalnico, dnevni prostor in kuhinjo ter stranske prostore: kopalnico, shrambo in kleti. Mislim pri tem na stanovanje pripostega človeka delavca, obrtnika ali uradnika. V marsičem velja to tudi za kmetska stanovanja, vendar ima kmetska hiša toliko svojih posebnosti, da bi bilo o njej posebej govoriti. Z ozirom na stan in poklic si bo zopet vsak po svoje preuredil dnevni prostor, ki bo pri delavskem stanovanju skoro vedno združen s kuhinjo in ravno tako pri vseh onih družinah, kjer nimajo poslov in opravlja gospodinja vsa dela. Obrtnik bo često izpremenil svoj dnevni prostor v delavnico in izbral najprimernejšo lego. Večja družina bo zopet uporabljala dnevni prostor obenem kot jedilnico itd. Ista načela, ki nas vodijo pri razdelitvi notranjih prostorov, nas morajo voditi tudi pri njih opremitvi. Vendar naj nam bo to le kot vodilo, ker bi bilo napačno, predpisati popolnoma gotove forme pri izbiri pohištva. Edino pravilno je, da si vsak izbere ono, kar mu najbolj ugaja in kar najbolj ustreza stanovanju.

Pohištvo, ki si ga nabavimo in za katerega je treba navadno žrtvovati mnogo denarja, je v prvi vrsti namenjeno lastniku, njegovi družini in mora isto v polni meri zadovoljiti, da dosežem z njim svoj namen.

Oglejmo si v glavnem notranjo opremo posameznih prostorov in določimo zanje najpotrebnejše in najprimernejše pohištvo!

V dnevnem prostoru, kjer prebijemo največ časa, bomo postavili mizo s stoli in sicer tako, ki nam bo lahko služila tudi kot jedilna miza; morebiti postavimo v kot še eno manjšo mizo, s komodnejšimi stoli, pripravno za razgovor pri obiskih. O stolah je bilo že prej govorjeno. O mizah velja isto kot o vsakem pohištvu glede snovi in oblike. Omenil bi le to, da so mnogo prikladnejše nizke mize kot one, ki smo jih vajeni iz prejšnjih časov in to tudi radi tega, ker so stanovanjski prostori nižji in dosežemo s tem večjo zvezo med prostorom in opremo.

Dalje bomo postavili v dnevni prostor omaro s knjigami, pri čemer pa moramo računati, da se nam knjige stalno množe in nam postane omara kmalu premajhna, ako nismo že v začetku tega predvideli. Zelo mnogo prihranimo na prostoru, ako vdelamo omare kar v stene, ali vsaj napravimo niše, kamor postavimo omare. Ako je dnevni prostor združen z jedilnico, spada vanjo tudi kredenca, t. j. omara za posodo.

Spalnica naj bo po možnosti oddaljena od ceste, da nam cestni ropot ne krati potrebnega miru pri počitku. V svojih izmerah ni treba, da je prevelika, temveč le tolika, da postavimo vanjo postelje, omare za obleko in perilo, male nočne omarice, morebiti še majhno mizico s stolom, če je dovolj prostora. Postelje naj bodo kolikor mogoče nizke, preprosto izdelane, brez nepotrebne ornamentike, ki navadno zakrije lepo navadno barvo lesa in njegovo strukturo. Kajti vsak material, ki ga rabimo v stavbarstvu, mora tudi v izdelani obliki kazati vsa ona svojstva, ki so mu lastna. Enako preprosta naj bo tudi posteljnina. O omarah se je govorilo že v prejšnjih številkah. Nočna omarica nam služi le za to, da nanjo postavimo svetiljko ali položimo knjigo, nikakor pa ne zato, da bi vanjo spravljali celo zalogo čevljev in podobno, kar povzroča v sobi neprijetno ozračje. Zato se izogibljimo onih navadnih visokih nočnih omaric in postavimo poleg postelje nizko omarico, ali pa tudi to zamenjamo s primerno majhno mizico. Vse drugo, kot n. pr. razni umivalniki, mize s toaletnimi potrebščinami in drugo je nepotrebna navlaka za spalnico. Vse to spada drugam, predvsem v kopalnico, kjer se moremo dosti komodneje umivati in si urediti svojo toaleta, ne da bi pri tem kvarili pohištvo in tla, kar se navadno zgodi z umivalniki. Svetlobe ne rabimo v spalnici toliko kot v drugih prostorih, skrbeti pa je za to tembolj za dobro prezračenje.

(Dalje prihodnjič.)

Beloglavec - Krajnc Draga:

Ko da si mrtev.

*Vseh mrtvih dan prižgal grobovom lučke
in križe kronal je z jesenskim cvetjem,
gomile blagoslovil je z molitvijo,
s solzami grenkimi in z žalnim petjem.*

Še moje blagoslovil je srce:

*Prižgala drobne sem rdeče sveče,
ko da si mrtev, tebi v svet spomin ...*

Gorele temno so ko lučke najine mrtve sreče.

Žensko delo in brezposelnost.

Nedavno je o ženskem delu in njegovih posledicah v sedanji delovni krizi razpravljajal v »Hochlandu« Otto Michalke. Med drugim piše: Žensko delo postaja vprašanje celokupnega svetovnega gospodarstva. Zaenkrat bomo skušali to vprašanje obvladati v okviru narodnih gospodarstev, povsodi pa se bo pokazalo, da ga je treba rešiti z mednarodnimi uredbami, prav kakor delovni čas in mezde, kajti tudi ono vpliva na svetovni delovni trg. Še se kažejo v obsegu ženskega dela po posameznih deželah znatne razlike, toda razvojna smer je javna in pregledna. Če primerjamo mednarodno statistiko o pridobitnem delu v vseh deželah, kjer vodijo statistiko, se nam pokaže naslednji uspeh, od moškega prebivalstva je zaposlenega v pridobitnem delu dve tretjini, od ženskega pa ena tretjina. To pa brez razlike v agrarnih kakor tudi v industrijskih deželah, kar se tiče moškega deleža na pridobitvenem delu; pri ženskem delu je razlika ta, da se zviša njegov delež v agrarnih državah na 38 odstotkov celokupnega ženskega prebivalstva, v industrijskih državah pa pada na 24 odstotkov.

Pri vsem tem se kaže v posameznih deželah vendarle precejšnja razlika. Poprečni delež moškega dela s 63 odstotki se dviga v Franciji na 70 odst. vsega moškega prebivalstva, tako da more veljati ta dežela kakor najbolj delavna; vrhu tega zaposluje Francija v pridobitnem delu tudi najvišje število ženstva med vsemi industrijskimi deželami, to je 37 odst. celokupnega svojega ženstva. Najnižji poprečni odstotni postavek svojega moštva tudi danes še zaposluje Turčija, to je 54 odst.; tudi žensko delo ne dosega poprečne višine — Turčija je agrarna država — in izkazuje samo 24 odstotkov. Tu so pač še vidni učinki dosedanjega ženskega položaja, podobno kakor v Grčiji — 13 odst. ženstva se peča s pridobitnim delom — in posebno tudi v Španiji, kjer je samo 9 odstotkov vsega ženstva zaposlenega v pridobitnih poklicih.

V kolonialnih deželah kakor v Kanadi, Avstraliji in Južni Afriki, žensko delo istotako ne igra skoraj nobene vloge (večinoma se peča s pridobitnim delom samo po ena desetina ženstva); nekoliko višji je odstotni postavek v Združenih državah, namreč 16 odst. Mezdna politika po vseh anglosaških deželah se je ravnala po načelu, da se z visokimi plačami zvišuje notranja kupna moč; tako je mož zaslužil dovolj, da je sam vzdrževal družino. Bogastvo in tradicija sta vplivala na počasnejši razvoj ženskega dela na Holandskem, v Angliji in v sorodnih skandinavskih deželah: na Holandskem je zaposlenih v pridobitnem delu samo 18 odst. žensk, v Angliji 25 odst. Nemčija izkazuje 36 odst.

Izredno visoke številke dela izkazujejo vzhodnoevropske agrarne dežele: Litva 68 odst., Rusija in Litvija po 53 odst., Bolgarija 50, Estonija 48, Poljska 45 odstotkov.

Clankar navaja nato številke, ki pričajo o hitrem naraščanju ženskega

dela v Nemčiji, kjer ženske delovne moči izpodrivajo moško delavstvo celo v kovinski industriji. Potem pa nadaljuje:

O ženskem delu bo treba resne besede, toda v ta namen bo treba zavzeti tudi resno stališče. Dvoje moramo priznati: Žena ima potrebo po udejstvovanju v gospodarstvu, in gospodarstvo želi ženskega dela. To sta veletehtni dejstvi, zaradi katerih moramo iskati pozitivne rešitve tega vprašanja. Vse prisilne odredbe, kakor prepoved ali zakonita omejitev ženskega dela morajo biti vnaprej izključene.

Današnja gospodarska stiska gotovo v veliki meri vpliva na žensko delo. Naravnost tragično je, da vedno večja brezposelnost moških mobilizira vedno nove ženske rezerve, ki skušajo najti delo in zaslužek za vzdrževanje družine, ki je brezposelni moški ne more več vzdrževati. Ravno tako učinkuje padanje mezde. Gotovo bi mnogo žensk takoj zopet opustilo pridobitno delo, ako bi se gospodarstvo poživilo in bi se plače zopet zvišale. Vendar pa bi s tem vprašanje ženskega dela še ne bilo rešeno.

Žena zahteva danes zase gospodarsko neodvisnost, delo ji pa ni samo pridobitno sredstvo, marveč poklic v pravem pomenu. Zakon in gospodinjstvo nista več edini cilj, velikokrat niti glavni cilj ne. Še smo v začetku tega razvoja, a kdo ve, če to ne postane pravilo?

Novi red v gospodarstvu — racionalizacija je ženskimi težnjam po gospodarski samostojnosti odprla vrata do uresničenja. Povsodi, kjer so namestili avtomatične stroje, so prišle z njim v obrat tudi žene, da jim strežejo. Nedvomno je pri tem soodločala posebna ročnost in prilagodljivost ženstva. Toda glavni razlog za nadomeščanje moških moči z ženskimi je bila cenenost ženskega dela. Ženska dela za nižjo mezdo kakor moški, to je bilo odločilno. Neenake plače izvirajo še iz predvojne dobe, ko se je ženska delovna sposobnost še podcenjevala. Danes to ne velja več; zato bi se morale plače izenačiti.

Strokovne organizacije so bile pač zamudile pravi trenutek, da bi bile izvojevale priznanje načela: Enako plačilo za enako delo. To se je že doslej bridko maščevalo. Cenena ženska moč izpodriva zlasti starejše delavstvo, ki je razmeroma najdražje. Razmere se bodo le poslabšale, ako se ne reši mezдно vprašanje za moško in žensko delo. Bati se je, da utegnejo v kritičnih gospodarskih razmerah nizke ženske mezde potegniti za seboj tudi moške plače, tako da se bodo moške mezde izenačile z ženskimi, namesto, da bi se zgodilo obratno; v najboljšem slučaju bi se utegnile srečati nekje na sredi: da bi moške nekaj padle in ženske nekaj zrasle.

Toda tudi z ureditvijo mezd vprašanje ženskega dela še ne bo rešeno. Treba bo tudi še skrajšanja delovnega časa. Naj se nihče ne moti: Brezposelnost milijonov, ki bo z leti naraščala, se ne bo dala obvladati z majhnimi zasilnimi sredstvi: s podporo, začasno zaposlitvijo itd., marveč z dalekosežnimi odločitvami, pa najsi se te odločitve ne krijejo povsem z zasebnimi interesi obratov. V gospodarstvu bo treba v bodoče računati predvsem — s človekom.

✦ Kolodvorski misijon. ✦

Jan. Oblak:

Prodane žrtve.

(3. dej., nadaljevanje 9. prizora.)

Froh: Dve sto kron.

Loewenberg: Tisoč in osem sto kron k prvemu, k drugemu in...

Goldšteinova: Dve sto.

Loewenberg: Dva tisoč kron k prvemu, k drugemu in k...

Štern: Dve sto kron.

Loewenberg: Dva tisoč in dvesto kron k prvemu, dva tisoč in dvesto kron k drugemu in...

Froh: In k tretjemu.

Goldšteinova: Gratuliram gospod Štern.

Štern: Ti si kriva, da je prišlo na tako visoko, lahko bi bilo za polovico cenejše.

Froh: Aj kaj naj pa jaz rečem?

Štern: Tako, vidite Ančka, kako se znamo lepo zabavati.

Loewenberg: Ampak mi hočemo tudi nekaj piti, Herr Štern.

Goldšteinova (odhaja): Takoj naročim, da prinese Mici najboljšega vinčka iz naše kleti.

Loewenberg: Pa rajši malo več. Herr Štern lahko veliko plača. Takšen dobiček!

Štern: Tu le gospod Froh bo tudi še nekaj primeknil, kaj-ne?

Froh: Zakaj ne? Nočem kaziti veselja.

Loewenberg: Tako, deklici, se vama tu dopada? Sama veselost, kaj ne Majdica, kaj rečeš?

Majda: Ne vem, kaj bi rekla? Da ne razumem takih veselih zabav gospodov iz velikih mest.

Froh: Pa boste hitro razumeli, schön Mädcl.

Štern: Kaj pa vi, Ančka?

Krajnikova: Jaz sem s kmetov doma. Svoje žive dni še nisem nikjer bila in kaj takega videla. Meni in Majdi se zdi vse to, kar vidiva in slišiva, silno čudno.

Froh: Verjamem. Veste, tu na Dunaju in po velikih mestih so ljudje bolj živahni in žive drugače kakor na deželi.

Štern: Tu je vsega zadosti, denarja zadosti, vina zadosti, deklet zadosti.

Loewenberg: Tak', fantje, pozvonite. Naj vendar že prinese vina.

Froh (pritisne na zvonec, gumb): Hitro!

Štern in Loewenberg (gresta ven): Greva pomagat.

Froh (boža Majdo): Ali nič se ne bala. Bodem ji rekel schön Mädcl. Jo?

Majda: Ne razumem tega.

Froh: To pomeni, da je Majdica zala, silno brhka.

Majda: (Ani): Kaj praviš, Ana, kako se ti vse to tukaj dopada?

Froh: Ali, zakaj bi se ne dopadlo? Zakaj? Samo da se privadite.

Krajnikova: Zdi se mi, kakor da sem v nekem meglenem videnju, v neki zamaknjenosti. (Zvoni.)

Froh: Aha, mene zopet kličejo, moram tje. Precej smo nazaj, precej vsi. (Odide.)

Majda (vstane in hodi): Moj Bog, kaj pomeni vse to? Kje li sva? Kaj se z nama godi?

Krajnikova: Ti ljudje naju tako čudno gledajo in venomer samo pijejo.

Majda: Da bi mogli biti hudobni? Ne, ta gospa je bila medpotoma nedopovedljivo dobra za menoj. Ona bi naju gotovo ne dala. Kaj ne, Ana?

Krajnikova: Ne razumem, ničesar ne razumem.

Majda: Ta gospodična, tista Mici, je preje tukaj tako čudno govorila, predno si ti prišla.

Krajnikova: Tista deklina, ki toliko pije?

Majda: Da. Moj Bog! (Poklekne.) Če sva padli med zlobne ljudi, varuj naju Ti! (Se vsede.)

DESETI PRIZOR.

Mici z vinom.

Mici: O, naše mačice sede tako tiho. Tu je še vino, da bodo ti tam (kaže proti durim) prignali stvar do konca.

Majda: Prosim vas, povejte nama, kje sva, midve vsega tega ne razumeva.

Mici (se smeje): Tudi jaz nisem razumela. Pa v kratkem bosta razumeli.

Krajnikova: A kaj?

Mici: Vse. (V stran.) Če ne bosta hoteli razumeti, vaju bo glad in korobač naučil.

Majda: Gospa tovarnarjeva je pridna, kaj-ne?

Mici: Pijta rajši in pustita besedovanje. (Vstran.) Lepa tovarnarjeva, vtešeni hudič. (Pije.)

Krajnikova: Ne pijte toliko, upijanili se boste.

Mici (se heheta): Ha, ha, upijanila. Vsaj vedela ne bom nič.

Majdica: Vas nekaj teži, kaj ne revica?

Mici: Teži, veš, da me teži in muči. (Vstran.) Ti tam so me že izmučili in me za pocestnico prodali.

Majda: Kaj vas muči, kaj?

Mici: Nič. (Vstran.) Tudi tebe bo to mučilo, ne bo dolgo.

Krajnikova: Odkod pa ste?

Mici: Od daleč. (Vstran.) Ujeli so me kakor vaju in prodali. škoda, da vama ne smem tega povedati. Ubili bi me.

ENAJSTI PRIZOR.

Loewenberg, Štern, Froh, Goldštejnova.

Loewenberg: Aj, punce se zabavajo. Beži Mici po vino, beži hitro! (Mici odide.)

Goldštejnova, Loewenberg: (Gresta v ozadje.)

(Ostali se vsedejo z Majdo in Krajnikovo in pijejo zabavajoč se. Od časa do časa se čuje žvenket steklenic in kupic.)

Goldštejnova: Torej Artur, »kšeft« se je izborno obnesel, kaj?

Loewenberg: Ti si prebrisanost namazana, Sara, si.

Goldštejnova: Koliko mi daš, da sem ti pomagala?

Loewenberg: Kaj bi? Saj sem tudi jaz tebi pomagal.

Goldštejnova: Meni ni bilo treba veliko pomagati. Daj pet sto in stroške poplačaj.

Froh: Majda, pila, pila. Jutri se peljemo v Konstantinopol.

Štern: In mi z Ančko v Budapest.

Loewenberg (njim): Zabavajte se še, zabavajte nekoliko!

Štern: Seveda! Zakaj pa ne?

Goldštejnova (Loewenbergu): Saj veš, da takih mišk ni takoj izpustiti. Froh je navihani in premeteni. (Žuga s prstom.)

Loewenberg: Vidiš, kako pijeta in hočeta puncici upijaniti.

Goldštejnova: To se jima lahko posreči. Nasula sem v steklenico praškov za spanje.

Loewenberg: V kratkem jih bosta imela.

Froh: Živijo Majdica in Ančka!

Štern: Živeli! Pijta, deklici, pijta!

Loewenberg: Napisala jima boš pošteni račun, kaj-ne, Sara?

Goldštejnova: Da še vprašuješ? Naj plačata! Saj si bosta tudi ona dva dala dobro plačati, eden v Carigradu, drugi v Budapešti. Si lahko misliš, da bo cena teh mačic prav mastna. Moj dragi, ta dva to stvar na moč dobro razumeta.

Loewenberg: Naj se zdaj brigata sama. Mene veseli, da sva na tako lahek način prišla do denarja. (Kaže in prešteva bankovce.)

Štern: Herr von Loewenberg, pridite na kupico rujnega. Frau Goldštejn tudi. Pridita!

Loewenberg: Takoj. Ne moti naju, ko sva še pri kupičijskih poslih.

Froh: Preštevaš dobiček, kaj-ne?

Goldštejnova: Tvoj bo še večji. (Loewenberg in Goldštejnova se zopet razgovarjata v ospredju pozornice.)

Loewenberg: Sara, bogataša sva. še nekaj takih kupčij, pa... (poči s prsti.)

Goldštejnova: Pa si postaviš lepo graščinico, kaj?

Loewenberg: Za stara leta. Dokler pa kupčija dobro gre, bom dalje trgoval.

Goldštejnova: Tudi jaz mislim tako. Za odpočitek je še časa dovolj.

Loewenberg: Kdaj pojdeš zopet na deželo?

Goldštejnova: Tako čez mesec dni.

Loewenberg: Greš zopet na jug, med Slovence in Hrvate?

Goldštejnova: Zakaj ne? Treba je, da drug drugega podpirava.

Loewenberg: Pa greva skupaj. Če dovoliš?

Goldštejnova: Najbrže.

Loewenberg: Da bi le nama uspela najina kupčija kakor tokrat. (Majda in Krajnikova, Štern in Froh se razgovarjajo pri mizi, napijajo si in od časa do časa vzdikajo: Živijo!)

DVANAJSTI PRIZOR,

Mici.

Mici (pribeži v največji naglici, kriči): Policaji, policaji, Alice je pustila odprto.
Loewenberg: Rešite se, kamor se morete. (Zaklene vrata. Beganje sem in tja. Froh in Štern poskočita s stolov, podereta stole, prevržeta nekaj steklenic. Majda in Ana gledata začudeno. Loewenberg in Froh postavita mizo k vratom.) Od zunaj: V imenu zakona odprite! Vsak odpor je zaman! (Štern in Goldšteinova bežita skozi vrata na levo, Froh in Loewenberg na desno.) Od zunaj: V imenu zakona odprite ali pa rabimo silo.

Mici: Dekleta, za božjo voljo, prosim, pomagajta odmakniti mizo (Se zgodi.)

TRINAJSTI PRIZOR.

Policijski komisar, dva stražnika in dama od Kolodvorskega misijona.

Komisar (Mici.): Kje so še drugi?

Mici (jecljaje): Jaz ne smem, jaz se bojim, jaz ...

Komisar (vljudno): Nič se ne bojte. Nič se vam ne zgodi. Samo resnico povejte. Koliko ljudi je tu bilo?

Mici: Še štirje razen nas treh.

Komisar: Kje so?

Mici: Pobegnili so in tam ... (kaže.)

Komisar: Ubežati ne morejo, hiša je obkoljena od močne policijske straže. (Stražniku): Idite in pregledajte s stražo vso hišo spodaj. Pazite na okna in tudi na strehe. (Stražnik pozdravi in odide.)

Komisar: Poznate te ljudi?

Mici: Prosim, da. Gospod Loewenberg, gospod Froh, gospod Štern.

Komisar (piše): Sami znanci. To so ljudje, ki trgujejo z dekleti. Kako ste vi zašli sem?

Mici (povesi oči): Jaz, oni so me ... jaz.

Komisar: Zavlekli so vas sem, kaj-ne?

Mici (vzdihuje): Da, prosim.

Komisar: Zakaj niste iskali pomoči na policiji?

Mici: Nisem smela ven, in če sem le malo kaj črhnila, so me pretepli, trpinčili in mi še jesti niso dali.

Komisar (dami): Uboga žrtev! Kaj pa ti dve dekleti?

Dama: Ti dve sta prišli včeraj z vlakom z ono damo in onim gopodom.

Komisar: Vi ste jih videli, kaj-ne, in ste nam potem sled pokazali. (Dekletoma): Ne bojta se, ne bojta, deklici. Odkod pa sta?

Majda: Iz Slovenskega.

Komisar: Iz Slovenskega (prijazneje), pa odkod?

Majda: Jaz od Slovenjgradca.

Krajnikova: Jaz pa od Ljubljane, gospod policaj.

Komisar: Ali vesta, kje sta?

Majda: Ona gospa je bila z menoj med potjo sila prijazna in me je udinjala v v službo.

Krajnikova: Mene pa je vzel oni gospod za pesterno k otrokom.

Komisar: Zahvalita se, ljubi mladenki, tej-le gospe, da smo prišli danes semkaj in rešili vaju; prišli sta nevede v družbo razbojnikov. Odvedli bi vaju bili Bog ve, kam.

Mici: Pravkar je bila licitacija za naju! Tole Majdo je kupil Froh in tole Štern.

Komisar: Ubogi žrtvi!

Majda (poljubi dami roko): Sam ljubi Bog naj jim to poplača.

Krajnikova: Da ste naju osvobodili.

ŠTRIRINAJSTI PRIZOR.

Stražnik (vodi Loewenberga vklenjenega).

Stražnik: Ta mož se je postavil v bran z orožjem v rōki.

Komisar: Vaše ime?

Loewenberg: Jih imam mnogo.

Mici: To je Loewenberg.

Komisar: O, tega že davno iščemo.

(Loewenberg grozi Mici.)

Komisar: Loewenberg, opozarjam vas, da opustite vsako pretenje temu dekletu. Čaka vas itak poštena kazen radi kupčevanja z dekleti. Ako se ji drznete groziti, vas utegne zadeti še nova, povečana kazen.

Loewenberg: Drzna punčara, le čakaj!

Komisar: Marš! Odvedite ga! (Ga odvedejo.) (Komisar gre k mizi in najde na tleh pri mizi pisma.)

Komisar: Tu so pisma. (Čita:) Iz Carigrada, Bremena, Hamburga, Chicaga, Konštantinopla (shrani pisma). Bogat plen, izredno bogat. (Medtem beži zunaj mimo vrat Froh in hoče pobegniti ven; stražnik ga zadrži.)

PETNAJSTI PRIZOR.

Froh.

Froh: Nedolžen sem, prosim, popolnoma nedolžen.

Komisar: Kdo ste?

Froh: Jaz, prosim, Wald iz Přemisla.

Mici: Ni res, rekli so mu Froh, in dobil je to-le Majdo.

Komisar (policistu): Zvežite ga; poznamo ga, poznamo. Vsak odpor je zaman,

Froh: Tebe ustrelim kakor psa. (Grozi Mici.)

Komisar: Te besede se zabeležijo v protokol. Zagotavljam vas, da vam vaše situacije ne bodo polajšale. (Ga odvede in na njegovo mesto stopi drugi policist.)

Komisar: Tu je polno vina.

Mici: Pili so in hoteli ti-le dekleti upijaniti.

Komisar: Nestvori! Tu so zopet pisma. (Jih shrani.) In tu denar!

Mici: Denar je od licitacije.

Komisar: Vam je morda znano še o kakih drugih pismih?

SEDEMNAJSTI PRIZOR.

Štern.

Štern: Pardon, da motim slavno policijo. Dovoljujem si sporočiti, da ne vem, kaj se je tu zgodilo. Vzeli so me s seboj semkaj in jaz sem pil ne vedoč, da se vrši tukaj kupčija z dekleti.

Komisar: Pri zaslišanju se bo vse izkazalo. Zasačili smo vas tukaj hkrati z drugimi. Legitimirajte se!

Štern: Prosim, prosim, gospod policijski svetnik, prosim. (Poda knjižico.)

Komisar (čita): Samuel Klein iz Celovca.

Štern: Prosim na uslugo, gospod ravnatelj, na uslugo.

Mici: One, gospod komisar, nazivali so ga štern.

Komisar: Vidim, da je njegov izkaz potrjen.

Štern: Potrjen? To ni mogoče. Ali pa morda ni pravi. (Sega v žepe.)

Komisar: Vem, da imate tega polne žepe in imen, kolikor kdo hoče. (Štern hitro potegne revolver in ga nameri v komisarja, ki mu orožje izbije. Dva policista — more jih biti tudi še več in tudi tajnih brez uniforme — zgrabita šterna za roke in ga zvezeta.)

Štern: Tega nisem nameraval, prosim. (Se brani.)

ŠESTNAJSTI PRIZOR.

Goldšteinova.

Goldšteinova (jokaje): Kaj se je li zgodilo? Oh, takšni ljudje so prišli v našo hišo. Jaz, gospod komisar, jih nisem poznala. Nič nisem vedela, kdo in kaj so in s čim trgujejo.

Štern (ki ga ženejo vklenjenega): To je največja sleparica, najhujši lopov.

Goldšteinova: Kakor gotovo tu stojim, gospod komisar, prav nič ne vem, kaj je bilo; kaj-ne, Majdica, kaj-ne Ančka? Saj jaz ...

Komisar: Ne morem pomagati. Sodišče bo vse razkrilo.

Goldšteinova: Za božjo voljo, jaz pa sodišče, jaz omedlevam (pada), jaz umiram.

Komisar (namigne policistom): Ne morem pomagati. Dolžnost je dolžnost.

Goldšteinova: Jaz nedolžna.

Mici: Ta gospa je mene najbolj trpinčila.

Dama: Ono dekle je sama privedla.

Goldšteinova (naglo): Kaj? Potem ste se zmotili, in zelo zmotili.

Dama: Ne motim se. Šla sem včeraj za vami in za onim gospodom prav do semkaj, oba sta vodila s seboj dekleta.

Goldšteinova: In katera?

Dama: Ti dve.

Goldšteinova: Sem vama kako krivico storila, tebi Majda, le povej?

Mici: Tega morda ne, ampak prodali ste ju. Dogovorili ste se z Loewenbergom, kako visoko se ju mora ceniti. Jaz sem vse slišala.

Goldšteinova: To je laž. Kaj-ne, Majda, da nisem. Brani me, kaj ne vidiš, kako se lažejo o meni.

Komisar: Pri zaslišavanju se bo vse dokazalo. Jaz sem prepričan, da ste vsi, kar smo vas tu našli, kupčevali s temi ubogimi revicami.

Mici: Da, da.

Komisar: Odvedite jo z ostalimi na glavni komisariat! (Jo odvedejo.) Ve dekleti gresta s to gospo brez strahu in bojazni. Poskrbela bo za vaju, počakajta še tu na Dunaju, da bosta zaslišani. Te gospe se ne bojta. Gospa je članica Kolodvorskega misijona. Njena največja skrb je, da potujoča dekleta ne padejo v zanke zlobnim ljudem, kakor se je vama zgodilo.

Krajnikova: Zlata gospa, brez vas bi bilo hudo za naju.

Komisar: Resnično, samo tej dami se zahvalita. Ta je vaju rešila kakor že sto in sto drugih. (Neprestano pregleduje in čita papirje.)

Majda: Toliko deklet so že sem na Dunaj spravili?

Dama: Po vseh večjih mestih je naš misijon razširjen. Dunaj, Praga, Budapešta, Berlin, Dresden, Ljubljana, Zagreb in še več drugih mest ima kolodvorski misijon.

Majda: Da bi vsako dekle, ki pride na Dunaj ali v druga večja mesta, poznalo te gospe, ki se žrtvujejo v kolodvorskem misijonu.

Dama: Povsod to povejta. Spoznati nas je lahko. Glejta, kakor jaz, tako nosijo vse na rokavu bel trak z rumeno črto v sredi. Na traku je napis »Kolodvorski misijon«; ponekod imajo na traku tudi sliko Device Marije.

Komisar: Da, to povejta povsod. Tako bosta marsikatero dekle obvarovala pogube in često tudi nesrečne smrti. (Zlaga najdene papirje.)

Majda in Krajnikova: Bog plačaj! (Hočeta dami poljubiti roko.)

Dama: Ne dekleta! Zahvalita se Bogu. Bodita vedno in povsod hvaležni temu delu krščanske ljubezni!

Komisar: Resnično! Veliko je to delo in nad vse zaslužen. Spoznal sem to čestokrat v svoji službi.

Majda: Tudi njim naj ljubi Bog poplača! (Hoče komisarju poljubiti roko.)

Komisar: Ne dekle, vršim samo svojo dolžnost. Poglavitna zahvala gre edino tej požrtvovalni članici misijona, ki je nas opozorila in sem privedla. Brez nje bi bili mi težko zvedeli za to jamo razbojnikov in zasačili trgovce z mladimi dekliškimi žrtvami, ki še danes v dvajsetem stoletju vlačijo v sužnost nedolžne, nič hudega slu-teče duše. Tej gospej ste dolžni zahvalo ve in sem jo dolžan jaz. (Se prikloni.)

Dama: Obojna zahvala gre Njemu, kateri nas je učil: »Karkoli storite kateremu teh mojih najmanjših bratov, to meni storite.«

Komisar: In kaj zdaj, dekleta? Ostaneta na Dunaju?

Majda: Jaz ne ostanem. Domov se vrnem. Pri nas doma niso ljudje tako zlobni.

Krajnikova: Tudi jaz se odpeljem domov, kakor hitro bom mogla. Povsod dobro, doma najboljše.

Komisar: Sveta resnica! Svojo namero moreta uresničiti, ko bo končano sodno zaslišanje! Dotlej pa bo za vaju poskrbela ta gospa.

Dama: Kakor lastna mati.

Komisar: Vrata tega prokletega lokala se zapečatijo. Potem še enkrat vse temeljito preiščemo. (Pritiska na duri pečat.) (Dekletoma): Tako, zdaj lahko gresta brez strahu s to damo, ve prodane, a zdaj odkupljene in osvobojene žrtve. — (Članica kolodvorskega misijona prime obe ljubeznivo za roko in ju odpelje. Komisar še lepi na vrata pečat, medtem zavesa pada.)

PRIPOMBA: Članica »Kolodvorskega misijona« naj ima temno obleko, na rokavu belo-rumen trak, na prsih Marijino svetinjico. Ako je mogoče, naj se vrši pred predstavo predavanje o krščanski karitas, zlasti pa o »Kolodvorskem misijonu«. Opozori naj se na to blagodejno napravo sv. cerkve. Kjer je mogoče, naj se vrši tudi zbirka v to svrhu in naj se pridobivajo podporni člani in članice za »Kolodvorski misijon«.

Kolodvorski misijon priporoča svoje razglednice, ki so zelo pripravne za voščila ob raznih prilikah. Za božič in novo leto imajo tiskana primerna voščila. Kdor hoče svojim prijateljem poslati božične in novoletne pozdrave ter obenem podpreti Kolodvorski misijon, naj kupuje le razglednice Kolodvorskega misijona. Naročajo se v pisarni Kolodvorskega misijona, Ljubljana, Masarykova, 122. Trgovine dobe običajni popust.

Pomenki med sabo.

Razgovori z gospo Selmo.

Odgovori na pisma.

Roza. Žal, da boš prejela moj odgovor pozneje, kakor si sama želela. Če trdiš, da je rožni venec monotona molitev, brez duha, predolga, da med to molitvijo ne moreš biti zbrana, pač pokažeš, da stvari prav nič ne razumeš. Potegnem s teboj, ko praviš, da 50 zdravamarij druga za drugo res dolgočasno izgleda. Toda zdravamarije niso glavno, ampak samo spremljevanje. Če kot učiteljica za kako pesem igraš samo spremljevanje, ne bodo Tvoji otroci pozorni, ampak raztreseni in se bodo dolgočasili; šele z melodijo jih boš zajela. Čudovito lepa melodija pri rožnem vencu je prav v posameznih skrivnostih. Kdor je te skrivnosti prav razumel in si jih notranje prisvojil, temu je rožni venec prekratek. Treba pa jih je premišljevati. Zdaj pa ne misli, da kaj takega zmore le puščavnik, ali v samostan zaprta redovnica. Vsak, tudi povsem neizobražen človek to zmore, pa tudi za učenega človeka ni težko. Pred vsem drugim, le nikar ne skrbi za zdravamarije! Kar za drugim naj hodijo! Dvojnega hkrati ne Ti, ne jaz ne moreva misliti; dovolj je, če se pri rožnem vencu pečava le s premišljevanjem skrivnosti. Potem pa mehanična izgovarjava avemarij nima nobenega pomena, praviš, in je bolje, če jih sploh opustim, saj o skrivnostih tudi brez njih lahko premišljam. Pa to ni lahko. Pri dobri molitvi naj vse služi češčenju božjemu: razum, volja, spomin, čustvo, domišljija in tudi usta. Dokler se pri molitvi s pravim namenom s pobožnimi mislimi ukvarjaš, je tudi ustna molitev Bogu všeč. Lepi zvok zdravemarije Ti zveni v ušesih, to stalno osvežuje Tvojo ljubezen do nebeške Matere in napravi godbo rožnega venca še posebno blagodonečo. S tem sva si ogledali spremljavo, pogledjva še melodijo samo. Kako pa tu? Prvič odpri oči in pogledj dobro sliko skrivnosti! Potem: odpri ušesa in poslušaj, kaj sv. osebe govore! Nazadnje: odpri srce in čuti ž njimi, vso srečo in vso bol! Končno pa ogledj še sebe v tej skrivnosti! To je morebiti najtežje, pa tudi najkoristnejše. — Poskusi, pa mi sporoči, kako Ti uspeva, saj tudi v mesecu novem-

bru dnevno molimo rožni venec za svoje rajne. Pozdravljena!

Magda. Življenje nas prav res ne prijemlje z rokavicami. Prepogosto je treba zobe stisniti in hrbtnico zravnavati. Le podleči ne in obupati! Res je, grenko je, sam ostati v življenju; pa koliko je takih, ki so bili nekoč srečni v srečnem družinskem življenju. Pa poslušaj, draga moja, kaj ti teža življenja ničesar drugega ne pove? Ali ne vidiš povsod nesrečnih ljudi vseh vrst? Povsod so bedni in ubogi, stari in mladi. In tu naj žena, ki ji je beda in revščina prihranjena, ne najde primerne dela v prid soljudem? Obrni se na domačega župnika, ki Ti bo rad svetoval in Ti bo pokazal pota in sredstva, kjer se boš lahko koristno udejstvovala. Gotovo je v Tvojem kraju Elizabetna konferenca, če ne, jo lahko prav Ti ustanoviš in se zavzameš zlasti za vso skrito revščino svojega kraja. Saj je vendar zadnji čas nastalo toliko vrst pomožnih akcij, ki vse kriče po pomoči, Ti pa ne veš, kako bi si našla delo. Pa bi Ti lahko naštel še in še karitativnega dela, da bi Ti časa zmanjkalo. Upam pa, da boš razbrala iz teh vrstic vsaj en migljaj, ki Ti bo pokazal pravo smer. To delo Ti bo potem postalo življenjsko delo in vedno bolj boš čutila, da je dajati slajše nego jemati.

Terezika. Takoj po prejemu Tvoje dopisnice, Ti je uredništvo pisalo dolgo pismo ter Ti je naštelo okoli 20 predavanj s katerimi Ti lahko postreže, a dobilo ni nobenega odgovora. Tudi glede knjige »Ob tihih urah« Ti je sporočilo, da je ni več dobiti, da bi Ti jo pa naša urednica posodila. — Morebiti bi Ti pomagala »Mati vzgojiteljica«, ki jo ima uprava Vigredi; poglavja iz dušeslovja in samovzgoje so kaj primerna za deklinške sestanke. Piši na upravo! O priliki pa Ti bom, če boš želela, še kaj svetovala. Kako pa se Ti sedaj godi? Bog daj, da bi Te nova doživetja preveč ne razočarala! Pogledj potem življenje tudi od lepe in sončne strani, saj je poznaš!

Trepetajoča rožica. To pot si pa res dolgo pismo napisala, saj si že tako dolgo odlašala, kot praviš. Seveda lahko pišeš večkrat, če Ti to pomaga pri Tvojem stremljenju naprej in kvišku. Prav res me veseli,

da se Ti je življenje obrnilo in nisi več otožna, kakor si bila prej. Torej so Ti nedolžna otroška srčeca odprla oči in srce za lepote, ki jih doslej nisi poznala. In da si na Sv. Višarjah molila za poklic misijonarke ter da se Ti pot že nekako odpira. Če-tudi bo treba prestati še marsikatero oviro,

prestala jo boš, če Te Bog res kliče v ta poklic. — Še to moram pripomniti, da si se v pravilnem izražanju zelo izpopolnila. Le nadaljuj s tem študijem, tudi to Ti bo mnogo koristilo v bodočnosti. Seveda me bo vedno zanimalo, kako se Ti bo godilo in kako se pripravljaš za svoj bodoči poklic.

Poročila in dopisi.

Iz Splita nam piše Štefka Perovšek o tem-le dogodku:

Zbirala se je velika množica ljudi na rivi ob Jadranu, bogatih, revnih, starih, mladih in čakala, da pride v procesiji na nosilkah Ona, »Kraljica presvetega rožnega venca«.

Zvonovi iz vseh cerkva pritrkavajo, godba igra tako milo, tako blago, da mora presuniti vsako srce, naj bo še tako mlačno in trdo. Dolge, dolge vrste ljudi je šlo, duhovništvo, redovništvo, razne kongregacije, a največ šolske mladine. Vsak je imel cvetje v roki, prepevali so, a iz oči jim je sijalo nedolžno veselje.

Samo eno dete po izgledu 10 let ni bilo med njimi, ni bilo veselo. Bled obrazek brez rdečih jabolk, globoko udrtne črne oči, ki so se svetile kakor dva ogla, so se polnile z vlažno kristalno svetlobo. Opazujoč to njegovo plakanje se mi je zdelo skrivnostno, nekaj nenavadnega pri tem otroku, kajti tu niso plakale samo oči, nego vsaka koščica njegovega šibkega telesa. Nemirno trepetaj z rameni, pritajeni vzdihljaji se dvigajo do zaprtih malih ust, včasih strese zlatolaso kodrano glavico, kakor bi si hotel pregnati to, kar je čutilo njegovo mlado srce.

Po kratkem čakanju je prišla mimo Mati — tolažba žalostnih. Pokleknilo je množstvo, jo pozdravljalo s cvetjem in pokazalo, da ljubi »Devo Marijo«. Šla je mimo, vse je videla, vsa srca polna borb — polna upov in nad, polna vere v Njeno usmiljenost, pomoč. Šla je mimo Ona, lepša od vrtnic, še bolj bela od lilije, lepša od nagejlna — milejša od vsakega cveta; sijajnost bisernih kaplic, ki se v sončnih žarkih prelivajo v tisoče barv, zora najlepša, katera nikdar ne izgubi svojega čara; Ona najzvišenejša, hram lepote in dobrote! Ona, Kraljica vsega stvarstva!

Ko je odšla procesija, se prerine to dete skozi množico ljudi in gre na cesto, ki je bila posuta s cvetjem. Pripogne se in pobira cvetje. Razširijo se mala usteca, pogleda zdaj sem, zdaj tja z angelsko nedolžnim milim pogledom, kakor bi prosil, razumite, oprostite. Zravnaajo se nežna tanka rebrca, ki so se videla izpod tanke srajčice. Z zadovoljstvom pogleduje šopek in nehote izreče: »Za mojo mamico.«

Še bolj sem se poglobila v to dete in ga

spremljala tako, da ni opazil, da ga motrim in mu hočem priti do dna.

Šel je po ulici naprej in naprej, dokler ni prišel na široko cesto, ki vodi na imenovano »Sustjepansko groblje«. — Sedaj so se mi odprle oči, kam gre pot te mlade trpeče dušice. — Šla sem z njim — obrnil se je parkrat nazaj — in zadovoljen je bil, kajti gotovo ga je bilo malo štrah, samemu iti v tihi vrt, v bivališče mrtvih. Hitro so se premikale tanke nožice, kakor od mlade srnice. Stopil je v ta mirni, s cipresami nasajeni vrt brez bojazni. Ustavi se to drobno jagnje, gleda gori, dolj po grobovih. Iskal je, končno našel! Položi cvetje na gomilo, ki je bila sveža. Poklekne in vroče solze se usujejo po nežnem obrazu. — Ihtelo je dete ... nakar se ustavi, kakor bi hotel poslušati, če se kdo odzove na njegove besede: Glej, mamica, cvetje, prišel sem — veš atek je bolan, leži, in sestrica, zato sem prišel sam. Veš lačni smo, težko je, ko te ni. To je jecljalo dete, ko sem ga komaj razumela, opazujoč ga za kapelico med cipresami. — Gani! me je ta prizor tako, da sem solznih oči šla do tega angela, ga objela in toplo poljubila njegove solzne oči. Zasmilil se mi je in srce se mi je na stežaj odprlo za njega.

Poslovil se je od mamice — in odšla sva. Po poti mi je pripovedoval, kako je doma in da je atek reduciran; bil je uradnik.

Spremila sem ga prav do stanovanja; ob slovesu sem mu naročila, naj pride v to in to ulico na stanovanje in naj vpraša za gospodično »Slovenko«, posebno ob času, ko bo njegov želonček čutil praznoto, kakor danes, ko sem ga spoznala. Hvaležno mi je poljubil roko in odšel veselo po kamnitih stopnicah do skromnega stanovanja.

Štefka Perovšek.

Udeleženka katoliškega shoda na Dunaju piše:

Vodstvo dekliških organizacij v Avstriji je ob katoliškem shodu, ki se je vršil v septembru na Dunaju, za članice teh organizacij pripravilo liturgično (recitirano) mašo v cerkvi Maria am Gestade. Nekaj posebnega je bilo darovanje, pri katerem so posamezne članice nesle k oltarju: kruh, sveče in platno. Že ob začetku priprav na katoliški shod, je vodstvo dekliških organizacij opozorilo le-te, naj se v tej smeri vrše

vse priprave. One članice, ki so zaposlene v gospodinjstvu, so pripravile kruh, deloma za liturgično porabo, deloma za reveže. V inteligenčnih poklicih delujoča dekleta (dijakinje, uradnice, učiteljice) so nesle kot svoj dar sveče, kar ima takoj svoj simbolični pomen, naj s svojim življenjem kakor sveče svetijo drugim. Dekleta s kmetov, iz tovarn in obrti pa so darovale platno, deloma izdelano v mašno in oltarno perilo, deloma kot samo platno, ki so ga potem porabili za izdelavo takega perila za revne cerkve ali za misijone. Med darovanjem so pele himne, ki jih je sestavila nalašč za to darovanje neka nemška benediktinska opatija.

Ali ne bi tudi Vigrednice mislile na to, kako bi se tudi pri nas pričelo prav intenzivno liturgično gibanje? Kjerkoli mogoče, naj se vrše liturgični tečaji in zlasti Marijine družbe naj bi bile pri liturgičnem gibanju v prvih vrstah. M. M. — G.

Ne kupujte za božična voščila inozemskih razglednic. **Zahtevajte v trgovinah božične razglednice, ki jih je založil škof. odbor KA v Ljubljani.** Osnutke je izvršil domači umetnik arhitekt I. Pengov.

Razglednice se naročajo v centrali Kato-liške akcije, Ljubljana, Miklošičeva c. 7., in v komisijski zalogi »Nove založbe«, Ljubljana, Kongresni trg.

✧ V Rožnem domu. ✧

F. G.

Še o poslih.

Marsikatera gospodinja je zadnjič, ko je slišala, kako hoče mlada Lovrinka ravnati s posli, neverno zmajevala z glavo. »Bo že poskusila in se unesla«, tako so modrovale, »kakor se je doslej še skoraj vsaka izmed nas. Dobrota je bila še vedno sirota. Če poslu prst pomoliš, pa te za pest za-grabi. Lepše če delaš z njim, toliko bolj se razvaja in kaže rožičke; komaj ga malo izučiš po svoje, pa se pre-vzame in gre v drugo službo.«

Morda je vse to tudi čisto res. Pa vendar — v Maničini naravi ni, da bi gledala in videla vse tako črno. Mogoče bo pa tudi pri njenih poslih neka častna izjema, kakor se Lovrinov dom v marsičem razlikuje od nekaterih hiš. Če sosed nič ne ugovarja, ko fant je vse noči vasujejo pod deklinim oknom, zato še ni nikjer rečeno, da mora to dovoliti tudi Lovrin; no, Julka sedaj še sama drži na svojo dekliško čast in Manica in Peter še nikdar nista bila primorana, da bi jo bila v tem oziru kaj svarila in učila. Če sosedova dekla uživa toliko prostosti, da ob nedeljah, hodi v bližnje mesto k osmi sv. maši, pa se vrača šele čez poldne domov, s tem še ni rečeno, da tudi Lovrinovim ob nede-ljah ni treba prijeti za nobeno nujno

delo, kakršno mora biti opravljeno tudi na Gospodov dan. Pa še mnogo drugih takih primerov bi lahko naštel.

Mlada Lovrinka pa si je še nekoliko drugače zamislila odnošaje s posli. Na Nemškem že prav dolgo poznajo izučene gospodinjske pomočnice, ločeno za kmečka in mestna gospodinjstva. Gotovo pa je tamkaj kakor pri nas enako, da v gospodinjske šole po vzornih zavodih marsikateri starši radi prevelikih stroškov ne morejo poslati svojih deklic. Že okrog l. 1900. pa so na Nemškem začeli z zasebnim poukom slično kakor za priučenje posameznih obrti. Gospodinja, ki ima vzorno urejen dom in katera že po svoji osebnosti more jamčiti, da bo znala vzgajati in učiti mlado dekle, lahko sprejme gospodinjsko vajenko. Gospodinja se zaveže, da bo vajenko temeljito naučila vsa gospodinjska dela, da bo vzgajala njen značaj in da ji bo vedno materinska svetovalka. Deklica pa mora ubogati, ukloniti se vsem navodilom in vestno in marljivo vršiti vsa dela. Delo pa je pač zelo različno. Pa je vseeno, bodoča gospodinja mora znati vse, da zna pozneje druge voditi in jim ukazovati. Zato ne sme zaničevati najpreprostejšega in celo umazanega dela, kakor mora obenem znati vzorno urediti dom in pripraviti kaj dobrega — kmečkim razmeram primerne — za

praznično mizo. Po dveh letih jo po tridnevni skušnji, pred posebno komisijo, kjer mora praktično dokazati svojo usposobljenost, proglasé za gospodinjsko pomočnico. Take strokovno usposobljene moči vse lažje dobijo službe kakor one brez spričeval.

Ali ni Lovrinov dom kot nalašč ustvarjen za tako zasebno gospodinjsko šolo? Peter kot napreden kmetovalec itak preizkuša vse ono, s čimer bi se dali doseči boljši dohodki. Mimogrede torej dekla spozna vse nove stroje, vidi, kako gospodar izbira in menja vsako leto žita za seme, kako orje, seje in spravlja. Čeprav je prišla že k hiši za veliko poljsko dekle, vendar z gospodarjem vred rada potrdi, da se kmet mora vedno učiti, da se še do smrti ne nauči kmetovati.

Z gospodinjo Manico pa oskrbujeta zelenjadni in cvetlični vrt; zelnik že preorje gospodar, drugo morata pa vse sami prekopati in pognojiti. Potem pa vsak mesec sejeta, presajata, pleveta in še porezujeta in v jeseni spravljata cvetlice v lončke in zelenjad v shrambe, da pozimi ne zmanjka sočivja. In sta spomladi izbirali jajca za valenje in nasajali kokljam in potem klali najzgodnejše petelinčke in jih na vse mogoče načine pripravljale za na mizo, lepše živalce pa sta kapunile; pa sta v svinjaku stražili svinjo, ki je vrgla mladiče in sedaj se jima zdi imenitno, ker bodo najbolj težki prašiči Lovrinovi. In se Julka trikrat na dan pogovarja s kravicami v hlevu, ko molze; pa posnemata z gospodinjo sladko mleko in pripravljata čajno maslo in še postavljajo, da niso nikdar brez kislega mleka in ob vseh postih jedo sirove jedi, pa še sir prodajo.

Ob sobotah popoldne pa gospodar ne priganja žensk k nobenemu delu. Takrat lahko prav v miru čedijo in pospravljajo; vsak prostor v hiši zna dekla Julka brez gospodinjske pomoči pospraviti in urediti, kar prav za prav ni majhna reč. Ob nedeljah dopoldne, ko bi gospodinja sama od sebe ne uka-

zala nobenega dela, pa Julka pomaga v kuhinji. Tudi za juho pogleda, kako jo gospodinja kuha in kako pripravi zakuho, — včasih jo že sama zna, — krompir olupí, solato pripravi; še toliko in toliko malenkosti je treba narediti, katere mora človek prav tako znati pripraviti kakor pa dobro močnato jed, radi katerih — tako mislijo nekatere — obstojajo gospodinjske šole in tečaji.

Sedaj pozimi bo Julka znala že čisto samostojno pripraviti delavniško kosilo. Tudi kruh bo že zamesila sama, ko ne bo treba več hoditi na polje in v gozd. Ob prostih popoldnevih pa bosta z gospodinjo krpali in popravljali raztrgano perilo in delavniško obleko, pa tudi kaj preproste nove obleke bosta urezali in sešili na stroj.

Nobenega dela Lovrinka ne skriva pred dekle, vse ji rada pokaže in razloži. Ali zato žanje hvaležnost? Kakor se vzame. Doslej sta bili najboljše prijateljici. Če pa ji bo kakšna gospodinja sedaj, ko je navajena vsega dela, ponudila lažjo službo in večjo plačo, bo pa o šent Janžu gotovo prebrala. Saj ni primožena! Manica pa bo začela z novo dekle znova. Za nobeno onih deklet pa, ki jo bodo hotele ubogati, pa se ne bo bala, da bi jo druge gospodinje spraševale: »Ja, pri kakšnih ljudeh ste pa bili doslej, da se niste prav nič naučili!«

Gospodinjstvo.

Prav tako, kakor za pripravljanje jedi, je treba tudi za pospravljanje kuhinje in posode prav posebne pažnje in marljivosti. Gospodinja mora imeti vedno dovolj vroče vode, da lahko med kuhanjem zaliva, če voda pri vrenju izhlapi, prav tako pa tudi za pomivanje. Slaba navada je to, če gospodinja hrani umazano posodo od celega dneva, češ, bom zvečer, ko bo več časa vse skupaj pomila. Navadno pa je zvečer tako, da nima pripravljene vode, da je vsa trudna in zaspana in se potem kaj rado zgodi, da mora umazana posoda potem čakati še prihodnjega dne. Zato je mnogo primernejše, da gospodinja sproti pomije, kar rabi pri pripravljanju jedi, da se ne nabere cela gora umazane posode. Po kosilu pa in po vsaki jedi je treba vso rabljeno posodo in

pripor pomiti. Seveda pa je važno, da gospodinja ve, kako naj pomiva, da si bo prihranila čim več časa in dela in bo delo lepo uspelo. Kakor smo že rekli, je treba dovolj vroče vode pripraviti. V kuhinjah, kjer je štedilnik, je to že samo po sebi umevno, da je, če je le gospodinja ob pravem času kotel zalila in se ni kvaril prazen nad ognjem. Ni pa vseeno, če gospodinja jemlje umazano posodo kar od kraja in jo pomiva. Najprej mora posodo odbrati, to je ono, ki je manj umazana, vzame najprej v pomivanje, ono, ki je bolj, pozneje lonce in poneve, ki so tudi sajasti, pa nazadnje. Skoro po vseh naših gospodinjstvih je že navada, da se sklede in krožniki, v katerih se jedi precej drži, najprej oplaknejo tega. Potem je pomivanje, kakor zgoraj omenjeno, po vrsti. Tudi to že znamo v naših gospodinjstvih, da posodo, ki smo jo pomile ponovno oplaknemo v čisti vroči vodi ter na ta način odvzamemo še zadnje z nje. Pomito posodo poveznemo v drugo prazno posodo, da se odteče in nam ni treba potem toliko brisati. Umevno je, da si pred začetkom pomivanja gospodinja pripravi vse, kar potrebuje za to delo, da med pomivanjem ne skače tja in sem ter se ji voda ne shladi. Dočim je krožnike in sklede lahko pomivala samo s pomivalno krpo, mora za vnanjo stran loncev in ponev vzeti na pomoč še pesek. Posodo, v kateri se je kakšna stvar pripalila, je treba pred pomivanjem namočiti in je zelo dobro, če vanjo vržemo košček sode, ki vse pripaljeno odloči. Pesek za ribanje posode mora biti zelo droban in enakomeren, ker sicer trpi glazura. Nožev in vilic, ki imajo ročaje prikitane, ne smemo polagati v vročo vodo, ker se sicer ročaji omažejo in jim odpadejo. Pripor je treba po vsakem pomivanju tudi še osnažiti vseh madežev, ki so jim ostali od jedi. To najlažje napravimo s pepelom, če kurimo samo z drvni, sicer pa z raznimi pripomočki, ki jih prav za gospodinjstvo pripomoči industrija. (šmirgelj, šmirgljev papir ali platno, Wim in podobno.) Ko se je vsa posoda že odtekla, jo obrišemo s kuhinjsko krpo, ki pa tudi ne sme biti za vse ena. Krožniki, sklede, skodelice zahtevajo svojo, kozarci in steklena posoda svojo, železna posoda zopet svojo. Obrisano posodo postavimo na določeno mesto in sicer vedno na eno, da ne izgubljam časa, kadar jo zopet rabimo. Osnažiti moramo tudi pomivalno posodo, bodisi šķaf ali skledo ter jo otrepi, da nam do prihodnjega pomivanja ne ostane mokra, kar bi ji na ta ali oni način škodovalo. Po vsakem pomivanju je treba osnažiti tudi šķedilnik ali ognjišče ter sproti tudi pobrisati in osnažiti mizo, stolice in vse, kjer se je nabralo kaj nesnage. Nazadnje kuhinjo pometemo in, ko se je prah nasedel tudi še pobrišemo prah. Na ta način je kuhinja lahko del našega stanovanja in radi prebivamo v njej.

Kuhinja.

Stare žemlje za samostojno porabo kot kruh le težko uporabljamo, zelo priljubljene pa so zribane kot drobtine. Ne služijo nam pa samo za oblaganje mesa, ki ga hočemo ocvreti (piščeta, teletina), ampak tudi prav pogosto kot posebna pomoč v kaki zadregi. Če smo n. pr. pri obilici drugega dela v naglici postno juho preveč zalile, nam jo žemljeve drobtinice pomagajo zgostiti in to tako dobro, da se niti ne pozna, ker drobtine ne izpremene ne barve ne okusa juhe; se namreč popolnoma razpuste. Testo za cmoke, ki nam je premeško, tudi drobtine prijetno zatrdje.

Če nam sekljanega mesa za zrezke zmanjkuje (nepričakovan gost!), nam pest drobtin, namešanih med meso prav dobro služi.

Zelenjadni ostanki pri večerji takoj lepše izgledajo, če jih potresemo s šķepom drobtinic.

Vsako testo se rado loči od posode, če to namazano potresemo še z drobtinicami.

Sadne gibanice imajo rade spodnjo skorjo mehko. Temu pa odpomoremo, če takoj testo potresemo s prgiščem drobtinic, ki popijejo sok sadnega nadeva ter se potem skorja tako neprijetno ne razmeča. Dobra gospodinja ima vedno nekaj drobtin v zalogi. Ves kruh, ki ostaja, spravi, dobro posuši in zriba ali zmelje. Ni pa dobro sušiti v pečici, ker se rad posmodi in ima potem grenak okus. Zelo primerno je, da loči bel in črni kruh, pa tudi malo ali bolj zapečene skorje. Drobtine pa morajo biti enakomerne, ker drugače niso dobro porabne. Zlasti za oblaganje mesa niso priporočljive, ker ocvrta skorjica rada odpade. Treba jih je presejati in debelejše ponovno zmleti. Drobtine je treba shranjevati na suhem, da se ne pokvarijo.

Za pripravo mesa za cvrenje je dobro, da si gospodinja zapomni nekatere migljaje, ker ji je prav gotovo na tem, da se ji ocvrta skorjica dobro drži in je lepo rumenkastorjava. Prvo je, da je meso suho, preden ga povalja v moki; zato je prav, če ne soli mesa prezgodaj, ker se sol raztopi in meso ovlaži. Dovolj je, če meso neposredno pred oblaganjem nariba s soljo, povalja v moki, v raztepenem jajcu in v drobtinah. Za to delo se dobe tridelne posode, da ni treba potem treh pomivati in še mizo osnažiti, ker rado pade kaj čez krožnik ali skledo. — Obložene kose je treba polagati v zelo vročo mast; v premalo vroči masti skorjica odpade in tudi ne zarumeni lepo. Za cvrenje ne smemo uporabljati odprtega ognja in sploh le srednjo vročino, ker sicer skorja zarumeni, meso pa še ni prepečeno; na drugi strani pa preslaba vročina meso le počasi kuha in nima tistega sočnega okusa kot sicer. Vselej, preden vlo-

žimo nove kose v vročo mast, moramo iz nje pobrati vse odpadle drobtine, ker dobi sicer cvrtje zažgan okus. Masti mora biti v ponvi vsaj toliko, da kosi plavajo.

Hranilna vrednost krompirja.

Poleg žita je krompir najbolj razširjeno hranilno sredstvo. Če na slabi zemlji žito več ne uspeva, krompir še vseeno rodi. Spada k rastlinski prehrani in je najbolj bogat na škrobu. Mnogovrstna priprava krompirja omogoča, da brez odpora lahko uživamo krompir, če ne še bolj, skoro prav tako kakor kruh. S samim krompirjem pa bi se seveda ne mogli prehranjevati; vsebuje mnogo škroba, pa le malo beljakovine. Če opišemo sestojne celotne teže: 16 do 20% škroba, beljakovine pa le 1 ali 1½%. Dalje so v krompirju še male množine sladkorja in maščobe. 4 kg krompirja vsebuje nekako 80 g beljakovine t. j. nič več kot 2½ litra mleka ali 400 g mesa ali 1¼ kg rženega kruha. Okoli 500 g ogljikovih vodenov vsebuje 2½ kg krompirja ali 1 kg kruha ali 1 kg graha. Nekako 2½ kg krompirja dovaža človeškemu telesu prav toliko toplinskih enot kakor 1 kg kruha, 1¼ l mleka ali 2½ kg mesa. Krompir torej ima približno toliko toplinske vrednote kakor meso i. t. d. Takih primer bi napravili še lahko prav dosti, da bi se prepričali o vrednosti krompirja.

Za prehrano in zdravje pa je tudi treba uživati nekaj rudninskih snovi. Beljakovina nastaja hranila najboljše izkoriščamo, če v človeškem želodcu prevladujejo lužnate tekočine nad kisljinami. Podrobno raziskovanje krompirja je pokazalo, da vsebuje tudi apnenec, magnezijo, kalij, natron, železo, vendar so te sestavine le v tisočinkah, dočim smo videli druge sestavine v večjih množinah.

Ker krompir poleg kruha in moke tvori temelj celotne prehrane, je važno tudi, da vemo ali in koliko vitaminov vsebuje. Vitamini, t. j. tako imenovane dopolnilne snovi, s katerimi najlažje pridemo prehranjevalnim motnjam v okom, so tudi v krompirju zastopani. Vitamin A, ki razkrajja maščobo, je zelo malo udeležen, vitamin B, ki razkrajja vodo nekoliko več, vitamin C, ki tudi razkrajja vodo in je posebno važno sredstvo proti skorbutu, pa je v precejšnji množini zastopan v krompirju. V kemičnih laboratorijih so preizkušali, pod kakšnimi pogoji bi se dalo povečati sestavne dele vi-

taminov, pa se je pokazalo, da pečenje krompirja precej vitaminov uniči, da star krompir ne vsebuje toliko vitaminov, kakor svež. Zato je priporočati, da se krompir uživa rajše kuhan kot pa pečen.

Ko kuhamo krompir, razpočijo škrobni delci in vsesajo vodo vase. Od tega je odvisno, ali je krompir bolj ali manj močnat ali pa sirast ali steklen. Velikokrat pripovedujejo kuharice, da se je voda, v kateri se je kuhal krompir, posušila. V resnici pa je škrob porablil vodo.

Poznamo več vrst krompirja: drobn, okrogli, podolgovati, debeli i. t. d., kateri se pa ne razločuje mnogo med seboj, razen po lupini in le v nekaterih slučajih (nemški krompir) tudi po barvi notranjosti. Ta je namreč rumen, nekako tak kakor je naš krompir, ki ga rabimo za krmo živine. Krompir je treba spravljati v suhi kleti, ker se sicer vsako leto dogaja, da se v notranjosti krompirjevih gomoljev škrob začne pretvarjati v ogljikove vodane in v sladkor, od česar ima navadno na spomlad krompir sladak okus. Istotako se zgodi tudi, če krompir zmrzne. Enako pretvarjanje se vrši tudi kmalu po Božiču, ko začne krompir poganjati kali. Ker krompir izgublja vodo, če dolgo leži v kleti, postane nagubančen in tudi izgubi dober okus, če tudi ne hranilne vrednosti. Zelo važno je zato, da krompir spravljamo ob suhem in lepem vremenu v hladno in suho klet, ki ne sme biti presvetla (kali). Dobra gosopodinja pa mora krompir tudi večkrat prebrati, da odstrani nagnite gomolje. Prav tako naj varuje klet pred mišmi in podganami, ki napravijo krompirju mnogo škode.

Jedi, ki jih pripravljamo iz krompirja, ne smemo dolgo hraniti, zlasti ne solate, ki bi zaradi nastalih bakterij lahko postala tudi zdravju škodljiva. Pa tudi svež neoplupljen krompir ima v sebi strupeno snov, solanin, ki ga vsebujejo tudi vse sorodne rastline zlasti v semenih in tudi že v cvetu. Nezrel krompir ali pa tudi star, skljen krompir pa vsebuje velikokrat več tega strupa in je zaradi tega treba velike pozornosti.

Za prehrano nudi torej krompir važno snov, namreč škrob; ker pa manjkata za popolno prehrano maščoba in beljakovina je važno, da gospodinja pripravi jedilnik tako, da poleg krompirja vsebuje tudi še obe te dve snovi. (Zabela.) Vsi lahko že iz lastne skušnje vemo, da krompirjeva prehrana povzroča v želodcu precej dolgo trajen občutek nasičenja.

Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša 25 Din, z mesečno prilogo 50 Din, če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le 20 Din; za inozemstvo 32 Din, s prilogo 64 Din. — Izdaja Konzorcij Vigredi (Vida Mašič) v Ljubljani, Masarykova c. 12.

Uredništvo in upravnništvo Masarykova c. 12, palača Vzajemne zavarovalnice.

•Odgovorna urednica: Pozenel Zora.

•Za Misijonsko tiskarno: Jožef Godina C. M.

Iz uredništva in uprave.

Fant Sorškega polja. »Pismo slovenskemu dekletu je najbolj, ako pošljete svoj izvoljenki. Najbolj bo ona razumela iskrene želje, da si ohrani svoje deklištvost neomadeževano. Saj je tako pristna beseda, ko pravite:

Da čista bi ostala,
kot belo cvetje maja,
slovensko dekle.

Julija T. Pesmice, ki ste jih poslala od svoje varovanke, preprostega kmetskega dekleta, také kot so, nikakor ne morejo priti v tisk. Treba bo temeljite poprave. Obe jesenski sta tako vsakdanji, da jih ne kaže niti popravljati. Ob svojem času bomo skušali to ali ono popraviti ter jo objaviti. Rokopisov pa nikoli ne vračamo, ker so po porabi v tiskarni precej zamazani in tudi raztrgani.

Jaroslav. Vaši dve črtici sta tako osebno pobarvani, da se ne dasta popraviti toliko, da bi imeli čitatelji in čitateljice kaj več od nje. Skušali pa ju bomo kdaj porabiti.

Sanda. Vašo pošiljatev porabimo o prvi priliki. Kadar imate čas, pošljite še kaj.

Za tiskovni sklad »Vigredi« so v zadnjem času darovale:

Marinko Marija, Ljubljana Din 5.—, Jare Marija, Toplice pri Nov. mestu Din 3.—, Rak, Ljubljana Din 15.—, Ramovž Albina, Ježica pri Ljubljani Din 5.—, Hojkar Mici, Lož pri Rakeku Din 5.—, Dermastia Ela, Ljubljana Din 5.—, Savinc Manca, Ljubljana Din 5.—, Ribarič Anžela, Ljubljana Din 5.—, Vračko Cilka, Ljubljana Din 3.—, Vavpotič Marinka, Kranj Din 2.—, Belec Anica, Duplica Din 2.—, Vrtačič Anica, Slatina Radenci Din 15.—, Skupaj Din 70.—. Zadnji izkaz Din 2395.50; skupna vsota Din 2465. 50.

Obvestilo. V 9. številki Vigredi 1932. je uprava prosila za obvestilo in pojasnilo za nekatere denarne pošiljatev, ki so ji

došle brez vsakršne navedbe. Od precejšnega števila pošiljateljev se jih je nekaj kmalu oglasilo in sporočilo, čemu so denar poslali. Kljub temu pa je še od lanskega tozadavnega pojasnila ostalo nekaj nepojasnjenih, n. pr. Knez Anica, Zdole, Žagar Franja, Srednje Gameljne 12. p. št. Vid nad Lj., Androvič Ivanka, Crnuče p. Ježica pri Lj., Kajtna Ivanka, Žirovnica 7. p. Loka pri Zid. mostu, Prosvetno društvo, Novo mesto, Stariha Anica, Omota 11. p. Semič, Velkavrh Kristina, Žagar p. Vrhnika, Regovc Jerica, Jesenice-Fužine, Meršol Janez, župnik Rateče, Robič Katarina, Koroška Bela 21. p. Slov. Javornik.

Od tedaj dalje pa ima uprava zaznamovanih zopet nekaj pošiljateljev po poštni položnici z različnimi zneski po Din 50.—, 25.—, 15.—, 10.—. Ker ta imena v naši kartoteki ne izkazujejo dolgov, je možno, da so bili zneski poslani v poravnavo kakih drugih računov ali tudi za kaka druga društva in ustanove. Da ne bi prišlo do kakih neljubih nesporazumljenj, vljudno prosimo, da blagovolijo spodnji c. naslovi z dopisnico sporočiti upravi Vigredi v kakšen namen so bili ti zneski odposlani. Naslovi so: Oblak Ana, Puštal, p. Škofja Loka, Jerman Marija, Smaršno ob Paki, Hvala Mihaela, učiteljica, št. Rupert, Dol., Marijina družba, Ptuj, Dekliški krožek kat. prosv. društva v Sostrem, p. Sp. Hrušica pri Lj., Sušnik Antonija, Setnik 4. p. Polhovgradec, Čepe Amalija pri Galundru, Sv. Križ, p. Zg. Sv. Kungota pri Mar., Lešnik Toni, Oplotnica pri Slov. Konjicah, Lužar Pepeca, Cikava, p. Grosuplje, I. Dekliška meščanska šola, Maribor. Prav tako prosimo tudi vse cenjene naročnice in naročnike lista, da opozore pošiljalce in pošiljalke teh vsot, da uprava Vigredi želi pojasnila zanje, če bi le-ti slučajno obvestilo in opozorilo v Vigredi prezrli. Če bi se pa kljub našemu opozorilu nihče ne oglasil, bomo vsote vpisali v rubriko tiskovnega sklada.

Uprava Vigredi.

Ali je še katera naročnica, ki za letos ni plačala naročnine?

MISIJONSKI KOLEDAR 1934 je izšel!

MISIJONSKA TISKARNA, DOMŽALE

Ako gre za
zavarovanje
pride v poštev le
UZAJEMNA
zavarovalnica
v Ljubljani
Miklošičeva cesta 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonove
2. doživetje, smrt, rente in dote v vseh možnostih; posmrtninske zavarovanje »Karitas«

**Zavarujte se in svoje imetje
edino pri naši domači
slovenski zavarovalnici**

V založništvu **»Vigredi«**

LJUBLJANA, Masarykova c. 12
dobite:

- Vzgojno knjigo »Mati vzgojiteljica« za . . . Din 16.—
Dekliška predavanja »Med pomladjo in poletjem« za
Din 10.—
»Henoh Arden«, povest v verzih, za Din 8.—
Dekliški oder II. zvezek za
Din 12.—
Dekliški oder III. zvezek za
Din 10.—
Dekliški oder IV. zvezek za
Din 16.—
Dekliški oder V. zvezek za
Din 7.—
Dekliški oder VI. zvezek za
Din 7.—
»Vigred« 1929, 1930, 1931, 1932
po Din 25.—